

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJAKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Volodymyr Malskyi

**ŽIVOT A PŮSOBENÍ BL. OMELJANA KOVČE (1884-1944) V KONTEXTU
DOBY.**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jonová, Th.D.

Obor: Katolická teologie

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 12. Dubna 2016

Děkuji vedoucí své diplomové práce v oboru církevních dějin, PhDr. Jitce Jonové, Th.D., za laskavé vedení, odbornou pomoc a především trpělivost při historickém zpracovávání světecké osobnosti blahoslaveného kněze Elimiana Kovče. Také bych chtěl poděkovat všem, kdo mi jakýmkoliv způsobem pomáhali zpracovat tuto práci. Zvláště paní MUDr. Jaroslavě Strukové, bohoslovcům a všem, kteří na mne pamatovali v modlitbě.

V Olomouci dne 12. dubna 2016

Volodymyr Malskyi

Obsah

Úvod	5
1. První roky života a pastorační působení v meziválečném období	7
Rodina, dětství, studium a první roky pastorační služby	7
Kaplanem v Ukrajinské haličské armádě.....	9
Pastorační působení v meziválečném období v obci Peremyšľany a Koroseň.....	12
Vzestup náboženského uvědomění	12
Osvětová činnost.....	15
Politická činnost	15
Literární tvorba	17
2. Činnost Emilijana Kovče během první sovětské okupace (1939 – 1941)	21
3. Emilijan Kovč a okupace Haliče německými vojsky (1941– 1944)	25
Antisemitská agitace mezi Ukrajinci a opozice Řeckokatolické církve.....	25
Pronásledování Židů v obci Peremyšľany	28
Udělování křtu Židům.....	30
Zatčení a uvěznění.....	34
Pobyt v koncentračním táboře „Majdanek“	37
Smrt kněze Emilijana Kovče	39
Závěr.....	42
Anotace	44
Annotation	45
Seznam zkratk	46
Seznam použitých pramenů a literatury	47
Seznam příloh.....	52

Úvod

Díky návštěvě Svatého Otce Jana Pavla II. na Ukrajině v roce 2001 se věřící celého světa, a zvláště věřící Ukrajinské řeckokatolické církve, dozvěděli o osobnostech, které v nejtragičtějších obdobích existence Církve svým bohabojným životem dosvědčili svoji věrnost Kristu. Nejvyšší pastýř římskokatolické církve, řeckokatolické církve a východních katolických církví sjednocených s Římem - Jan Pavel II. tyto novodobé mučedníky Ukrajinské řeckokatolické církve a věrné sluhy Boží prohlásil blahoslovenými. Toto blahorečení se uskutečnilo při Božské liturgii, která byla jím sloužena 27. června roku 2001 ve Lvově. A tato skutečnost se stala podnětem k důkladnějšímu prostudování jejich života a okolností, které byly příčinou jejich mučednické smrti.

V seznamu nově prohlášených blahoslavených zvláštní pozornost upoutává osobnost Emilijana Kovče, faráře, jenž dlouhá léta velmi plodně působil v městečku Peremyšljany. Když ho totiž vyhodnocujeme ve srovnání s ostatními svědky víry, kteří zemřeli mučednickou smrtí rukama ruských bolševiků, on se stal obětí německých okupantů.

Svou pastorační službu Emilijan vykonával ve velmi těžkém období dějin ukrajinského národa. V době jeho působení v Peremyšljanech se vláda změnila třikrát a každá z nich se stala obdobím zkoušek, jak pro běžné obyvatelstvo, tak i pro duchovní Ukrajinské řeckokatolické církve. Kovč bez ohledu na různé zákazy, častá zatčení a věznění, pilně vykonával svoje kněžské povinnosti, staral se o náboženskou a politickou výchovu věřících, a zvláště mládeže. Avšak vrcholný moment jeho služby lidu tohoto městečka a okolních vesnic se odehrál během německé okupace Haliče za druhé světové války. V těchto měsících se zde uskutečňovaly Hitlerovy plány na očištění okupovaného území od obyvatel národností neárijského původu. Židovské obyvatelstvo v Peremyšljanech se ve snaze zachránit se obracelo na Kovče s prosbou, aby je pokřtil, díky čemuž pak mohlo snadněji obdržet dokumenty. Je potřeba zvlášť důrazně předeslat, že tato křestní praxe blahoslaveného kněze však pokračovala mezi členy vyvoleného národa i období prakticky bezvýchodné situace, kdy byli odváděni do transportů i pokřtění židé se svými příbuznými. Tedy to nás vede ke kladení si otázek ohledně jejich motivace. Kvůli těmto akcím a udělování křtu Židům byl Emilijan zatčen a po několikaměsíčním pobytu ve Lvovském vězení

na Lonského ulici, byl odeslán do koncentračního tábora Majdanek u Lublinu, kde také skončil jeho život mučednickou smrtí.

Aktuálnost probádání této problematiky vyplývá z nutnosti představit mladé generaci, jakož i všem věřícím tohoto mučedníka pro víru, který celým svým životem a pastorační činností vždy zůstal věrný svému kněžskému povolání.

Cílem diplomové práce je v kontextu doby odhalit fenomén osobnosti, životní cestu a pastorační činnost kněze-mučedníka Emilijana Kovče během polské okupace, při níž bylo pronásledováno ukrajinské obyvatelstvo. Následně v průběhu první okupace Sovětským svazem, při níž bylo deportováno polské obyvatelstvo a konečně německé okupace Haliče, během které byli zlikvidováni obyvatelé židovské národnosti.

Diplomová práce bude rozčleněna do tří částí, které zachytí hlavní body jeho nelehkého života.

První kapitola popisuje rodinu, dětství, studium a první roky pastoračního působení Emilijana Kovče; vysvětluje zvláštnosti kaplanské práce v Ukrajinské haličské armádě a pobyt Emilijana Kovče v polském zajateckém koncentračním táboře. Také se věnuje jeho pastoraci v Peremyšljanech a Korosně v meziválečném období, rovněž i jeho náboženské, osvětové a politické činnosti.

Druhá kapitola vysvětluje nebezpečí a pronásledování, která přišla se sovětskou vládou během první okupace Haliče.

Třetí kapitola se věnuje činnosti v podmínkách německé okupace, popisuje antisemitskou politiku Německa, udělování křtu Židům, uvěznění, pobyt Emilijana Kovče v koncentračním táboře, a také okolnosti jeho smrti.

1. První roky života a pastorační působení v meziválečném období

Rodina, dětství, studium a první roky pastorační služby

Rodinné kořeny Emiliana Kovče vedou k vesnici Malý Lubiň, která se nachází v oblasti Lvova. Přesná doba, kdy se nastěhovala rodina Kovčova do této vesnice, není známa. V souladu s dostupnými informacemi Lvovského ústředního archivu se ve vesnici Malý Lubiň rodina Kovčů objevuje na tomto místě již v 17. století. Tehdy byl totiž vyhotoven zápis do místní matriky o tom, že rodným příjmením manželky Jakuba Kovče, která se jmenovala Marie, bylo Kujbida. Rodiče Jakuba Kovče (Olexius a Marie) bydleli také v Malém Lubini v domě s číslem popisným 26, který byl několikrát přestavován, ale vždy zůstal na původním místě.¹

V roce 1827 se manželům Jakobovi a Marii narodil syn jménem Dimitro Kovče, který si vzal za manželku Marii, dceru Vasila Hluška a Pelagie Kačmar, kteří pocházeli z vesnice Birče (dnes Horodocký okres, Lvovská oblast). Z tohoto manželství vzešlo sedm dětí (čtyři dcery a tři synové). Dimitro Kovče, narozený 2. listopadu 1827, byl pracovitý, což se ukázalo v jeho budoucnosti. Stal se zámožným, měl velké pole a mnoho včelstva. Povoláním byl lesník, ale nebránil se jakékoliv práci. Ovšem nejoblíbenější činností dědy Emiliana Kovče, bylo vykonávání ministrantské služby v místním kostele. Čtyři dcery Dimitra Kovče se provdaly v sousedních vesnicích, jen syn Ivan zůstal na pomoc s hospodářstvím doma. Bratři Řehoř a Vasil šli studovat. Řehoř se stal knězem a Vasil, díky svým schopnostem, dokončil Lvovskou univerzitu, studoval ve Vídni, v Paříži a v Římě. Po skončení teologie v Římě se přestěhoval na Ternopilščynu (oblast v blízkosti města Ternopol) do vesnice Kapustenci, kde se oženil, po té byl vysvěcen na kněze a stal se místním farářem. Vasil Kovč ovládal mnoho jazyků – například starohebrejštinu a čínštinu. Napsal mnoho literárních děl, ale s příchodem sovětské vlády mu byly jeho práce zabaveny. Vasil Kovč zemřel v roce 1941 a byl pohřben u kostela ve vesnici Kapustenci, kde sloužil jeho bratr.²

Třetí syn Dimitra Řehoř Kovč, jenž se stal otcem blahoslaveného kněze Emiliana Kovče, se narodil 30. března 1861 v Malém Lubini. Studoval ve Lvově, kde dokončil teologická studia a stal se farářem ve vesnici Kosmač,

¹ MACELJUCH Vasyľ, Hrehit- historicko znalecký turistický časopis. č. 7. 2010-2011. s. 1.

² Tamtéž – s. 80.

v oblasti Huculščyna³ (dnes je to v okolí města Ivano-Frankivsk), kde sloužil v chrámě svaté Paraskevijské.⁴ V roce 1910 se stal vojenským kaplanem v Ukrajinské haličské armádě (dále: UHA), kde byl přidělen k 11. Haličskému pluku. Jeho manželka Marie,⁵ která byla z rodu Jaskevyč, mu porodila pět dětí (tři dcery a dva syny). Všechny tři dcery Oľha, Sofija, Natalija⁶ se staly manželkami kněží, syn Eustachij byl vojákem v UHA.⁷ Řehoř Kovč šel v rytmu tehdejší doby – protože nebyl jen duchovním pastýřem, který vyučoval lidi ve víře v Boha, ale i taky vychovával mládež v úctě k vlasti. Řehoř Kovč zemřel v městě Starokonstantinov roku 1919, v době, kdy v okolí zuřila válka.⁸

Blahoslavený Emilijan⁹ Kovč se narodil 20. srpna roku 1884 v obci Kosmač.¹⁰ Základní školu navštěvoval v obcích Kosmač a Kicman. Maturitu složil v Ukrajinském státním gymnáziu ve Lvově.¹¹ V letech 1905 – 1911 vystudoval teologii v Kolegiu sv. Serhije a Bakcha v Římě.¹² V této době přijal Emilijana Kovče metropolita Andrej Šeptyckyj do Lvovské eparchie, a materiálně ho podporoval během studia.¹³

V roce 1910 se Emilijan oženil s Marií Annou Dobrjanskou,¹⁴ dcerou děkana Volodislava Dobrjanského z Bukoviny.¹⁵ Společně žili do roku 1939, protože v tomto roce po těžké nemoci Maria Kovč 29. dubna zemřela. Vychovali tři syny (Serhije, Myrona Jakova, Romana) a tři dcery (Annu Marii, Lidu a Irynu).¹⁶

V roce 1911 přijal Emilijan kněžské svěcení z rukou biskupa Hryhorijského Chomyšyna 1867 - 1945.¹⁷ Nejprve byl administrátorem v Pidvoločivské farnosti, Skalatského děkanátu, ve Lvovské archieparchii (oblast Ternopole). Roku 1912

---

³ *Mučedníci – pramen zázračné síly*. Lvov, 2000, s. 61.

⁴ Schematismus cleri archidieceseos metropolitane graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini 1884. – Leopoli 1884. – P. 189

⁵ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 8.

⁷ Tamtéž, s. 8.

⁸ MACELJUCH Vasyľ, Hrehit- historicko znalecký turistický časopis. č. 7. 2010-2011. s. 1-2.

⁹ Existují i jiné varianty jména Emilijan (Еміліян): Емільян nebo Омелян(Omeljan), ale ve své práci budu používat tvar Еміліян (Emilijan), protože tuto variantu používal i sám Kovč.

¹⁰ *Mučedníci – pramen zázračné síly*. Lvov, 2000, s. 61.

¹¹ Tamtéž, s. 61.

¹² *Bibliografické údaje k dějinám Ukrajinců v Kanadě*. – Kanada: UVAN, 1986, s. 1012.

¹³ Ústřední státní historický archiv Ukrajiny ve Lvově (dále: USHA Ukrajiny ve Lvově), f. 358, op 1, spr. 272.

¹⁴ SOKOLYŠYN Oksana. *Sborník na památku Emilijana Kovče // Ukrainian Echo*. Čís. 5 (2701). – 31. ledna 1996.

¹⁵ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 8.

¹⁶ Tamtéž, s. 16.

¹⁷ *Bibliografické údaje k dějinám Ukrajinců v Kanadě*. – Kanada: UVAN, 1986, s. 1012.

se přihlásil na misie k ukrajinským katolíkům žijícím v Jugoslávii.¹⁸ Zde se staral o farnost Kozarac a k ní patřící farnosti Prijedor.¹⁹ Ukrajinci na území Jugoslávie žili ve velké bídě,²⁰ a také rodina Kovče se ocitla ve svízelné životní situaci. Peníze, které Emilijan dostával, často nestačily ani na jídlo a na zaplacení bytu. V důsledku toho se hodně zadlužili.²¹

V roce 1916 se Emilijan vrátil do Haliče. Sloužil jako administrátor v obci Sernyky Horišni, v Burštynském děkanátu ve Lvovské archieparchii.²² O jeho práci v této farnosti nejsou žádné další informace.

Kaplanem v Ukrajinské haličské armádě

Po Listopadovém převratu²³ v roce 1918²⁴ si nárokovalo vládu v Haliči Polsko. Již v následujících dnech ukrajinští vojáci museli dobýt nazpět od Poláků různé části Lvova.²⁵ Dne 21. listopadu téhož roku musely ukrajinské vojenské oddíly pod ozbrojeným nátlakem Poláků opustit Lvov.²⁶ Tak začala ukrajinsko-polská válka.

Po nezdaru listopadového převratu v roce 1918 jeho organizátoři nepředpokládali, že dojde k válce mezi Ukrajinci a Poláky, proto nebyly ozbrojené síly náležitě vedeny. Teprve potom, co se Poláci odvážili zmocnit Haliče, začaly se v různých oblastech vytvářet nevelké bojové skupiny odporu, které rychle narůstaly.²⁷

---

¹⁸ Tamtéž, s. 1012.

¹⁹ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 6.

²⁰ USHA Ukrajiny u Lvově, f. 358, op 2, spr. 185, s. 144 – 145.

²¹ Tamtéž, s. 144 – 145.

²² *Mučedníci – pramen zázračné síly*. Lvov, 2000, s. 61.

²³ Listopadový převrat, Ukrajinské povstání byla zorganizována v noci z 31. října na 1. listopadu 1918 Ukrajinskou národní radou a vykonali ji Ukrajinští sičovi strilci v království Haliče a Volyně, na královském území Rakousko-Uherska. Jejím cílem bylo ustanovení vlády ukrajinského státu, později nazvaného Západní ukrajinská národní republika, na území, na které si činila opodstatněný nárok. Vznikl tedy stát o rozloze 70 tisíc čtverečných kilometrů. S touto skutečností nesouhlasilo Polsko, které začalo v letech 1918 -19 válku, ukrajinsko-polskou válku.

²⁴ V noci na 1. listopadu roku 1918, v souladu s rozhodnutím Ukrajinské národní rady, Vojenským výborem v čele s Dmytrem Vitovskym byli odzbrojeni vojáci jiných národností a byly převzaty od vojáků Rakouské armady důležitá úřední ustanovení Lvova. Totéž bylo provedeno v okresních městech Haliče. – ŽUKOVSKYJ Arkadij, Subteľnyj Orest, *Nárys dějin Ukrajiny*. – Lvov: NTŠ, 1992, s. 94.

²⁵ KRYPJAKEYVYČ Ivan, HNATOVYČ Bohdan., STEFANIV Zenovij., DUMIN Oleh., ŠRAMČENKO Stepan., *Dějiny ukrajinského vojska*. – Lvov, 1992, s. 472.

²⁶ ŽUKOVSKYJ Arkadij, Subteľnyj Orest, *Nárys dějin Ukrajiny*. – Lvov: NTŠ, 1992, s. 95.

²⁷ KRYPJAKEYVYČ Ivan, HNATOVYČ Bohdan., STEFANIV Zenovij., DUMIN Oleh., ŠRAMČENKO Stepan., *Dějiny ukrajinského vojska*. – Lvov, 1992, s. 484.

V lednu 1919 došlo k základní reorganizaci armády, čímž se mohla začít centralizovaně řídit celá fronta. A tak Západní ukrajinská lidová republika (ZUNP)²⁸ dostala novou armádu, k níž patřily i samosprávné jednotky Ukrajinských sičových strilciv (Záporožští kozáci) a také mnoho dobrovolníků. Byla to takzvaná Ukrajinská haličská armáda (dále jen UHA).²⁹

Pro vzniklou armádu byli potřební i vojenští kaplani. Tohoto úkolu se chopili zkušení polní duchovní bývalé rakouské armády pod vedením kněze Mykoly Jižaka.³⁰ Funkci vojenských kaplanů vykonávali výhradně dobrovolníci. Snad i díky tomu byla duchovní péče o vojáky a nemocnice byla rychle a dobře zajištěna.³¹

Rodina Kovče nestála stranou od těchto událostí. Bratr Emilijana Ostap (Evstachij) vstoupil do UHA, a kněží Hryhorij a Emilijan se také stali vojenskými kaplany. Později Hryhorij dostal tyfus a dne 19. prosince 1919 zemřel ve vojenské nemocnici Starokonstantynov.³²

Emilijan Kovč byl přidělen jako polní duchovní k jednotce UHA v Berežanském Koši³³ a ihned tam začal velice aktivně pracovat. Pro tehdejšího velitele Koše otamana (náčelníka) Petra Bihuse byl Kovč nejlepším pomocníkem ve výchovné práci.³⁴ Nebyla žádná oblast bohatého života v Koši, kterého by se Kovč nezúčastnil. Každý den ráno, po odsloužení božské liturgie, spěchal do nemocnice, kde leželo plno raněných z bojů o Lvov. Každý den ho bylo možné vidět při vojenských cvičeních, v kanceláři, v obchodech, nebo při vyřizování různých stížností jednotlivých skupin či vojáků.³⁵ Ti si ho zapamatovali jako velmi odvážného kaplana, který beze strachu šel na frontovou linii, a ty, kteří se báli o jeho život, žertovně utěšoval: „Já jsem posvěcený a kulka posvěceného nezasáhne.“³⁶

---

²⁸ Západní ukrajinská lidová republika (ZUNP). Takový název dala Ukrajinská národnostní rada 9. listopadu roku 1918.

²⁹ KRYPJAKEVYČ Ivan, HNATOVYČ Bohdan., STEFANIV Zenovij., DUMIN Oleh., ŠRAMČENKO Stepan., *Dějiny ukrajinského vojska*. – Lvov, 1992, s. 484 – 485.

³⁰ ŽAROVSKYJ Oleh, Kyprijan Ivan. *Život a činnost*. – Lvov, 2002, s. 27 – 28. Mychajlo Jižak (1886–1919) během první světové války se přihlásil do USS a stal se jejich prvním polním duchovním. V roce 1918 byl jmenován jako referent duchovních na Sekretariátě vojenských záležitostí ve Stanislavově. V prosinci 1919 zemřel na tyfus v Prydniprjanščině. – Viz. LEBEDOVYČ Ivan, *Polní kaplani UHA*. – Winnipeg, 1963, s. 137.

³¹ LEBEDOVYČ Ivan, *Polní kaplani UHA*. – Winnipeg, 1963, s. 72.

³² Tamtéž, s. 72.

³³ Tamtéž, s. 137.

³⁴ FUTULUČUK Vasyl, Z pracovních zkušeností bojových strukturách Západní ukrajinské lidové republiky: služba duchovenstva v Ukrajinské haličské armádě (1918 – 1920) http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/7/articles/sec2/s2a3.html

³⁵ LEBEDOVYČ Ivan, *Polní kaplani UHA*. – Winnipeg, 1963, s. 137.

³⁶ KOZAK Mychajlo, *Pamatuj, Hospodine, na duše tvých služebníků*. – Peremyšljany, Lvov, s. 80.

V červenci 1919, po nezdaru tzv. Čortkivské ofenzívy,³⁷ byla nucena UHA ustoupit za Zbruč, kde se její jednotky spojily s fungující Armádou Ukrajinské lidové republiky, aby společně vyrazily proti bolševikům na Kyjev.³⁸ Během jedné bitvy byl Kovč zajat, ale podařilo se mu uniknout. *Když bolševici zničili jednu z oddílů UHA, zastřelili některé vojáky hned na místě, jiné zase naložili do nákladních vagonů a vezli je neznámo kam. Do jednoho z těchto vagonů se dostal i Emilijan Kovč. Nečekaně vlak zastavil uprostřed polí, aby vyčistili vagóny po zemřelých a načerpali do nich vodu. Tehdy Kovč řekl bolševickému vojínovi, že je kněz a že ještě musí žít, aby se mohl modlit za umírající, a že on sám prostě umírá žízni a z nedostatku vzduchu, zda by nemohl na chvíli vyjít ven. Voják otevřel dveře a řekl: „Jdi, pij vodu a naber sílu!“ Když se pak vracel, voják skočil do vagonu a zavolal: „Baťuško, nezapomeň se modlit za Luku!“ a zavřel před otcem dveře. Za chvíli se vlak dal do pohybu a odjel.³⁹ Jeho cesta domů také nebyla klidná, dvakrát byl totiž tváří tvář smrti. Emilijan bloudil po polích, až došel do nějaké vesnice. Tam ho chytili bolševici a přiřadili k zajatcům UHA, které polní soud odsoudil na smrt. Zahnali je do nedalekého lesa a tam si museli pro sebe kopat jámy. Když byly jámy dosti hluboké, odsouzeným nařídili, aby se k strážcům, kteří již byli připraveni střílet, obrátili zády. Ale tu najednou udělal nahlas hromadné rozhřešení a vyskočil z jámy. A všichni zajatci jako na povel začali utíkat. Kovč utíkal až do úplného vysílení. Když uviděl pokácené stromy, lehl si mezi ně, přikryl se suchým listím a únavou usnul. Po nějaké době Emilijan vyšel na pole, kde potkal nějakou ženu. Poprosil ji o kousek chleba. Zavedla ho do chalupy, kde ho nechala samotného s tím, že jde ještě podojit krávu a že přinese i mléko. Za chvíli se vrátila, ovšem s polskou policií. Policie souhlasila s tím, že než jej zastřelí, splní jeho přání a zavedou jej k polskému knězi. Díky tomuto knězi, který se za Kovče cítil zodpovědný, se mu podařilo podruhé uniknout smrti.⁴⁰*

Záhy byl znovu zajat polskými vojáky a poslán do zajateckého koncentračního tábora. V těchto táborech bylo téměř 500 řeckokatolických kněží a řeholníků, k tomu asi 40 tisíc vojáků a obyvatel z Haliče. Každý den tam v důsledku hladu, nemoci a zranění umíraly stovky lidí.⁴¹ Kovč tam dostal skvrnitý tyfus. Díky starostlivosti

---

³⁷ Čortkivská ofenzíva-historický název útočné vojenské operace (UHA) proti vojákům polské armády.

³⁸ O průběhu těchto událostí viz.: KRYPIJAKEVYČ Ivan, HNATOVYČ Bohdan., STEFANIV Zenovij., DUMIN Oleh., ŠRAMČENKO Stepan., *Dějiny ukrajinského vojska*. – Lvov, 1992, s. 484 – 485.

³⁹ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 24.

⁴⁰ Tamtéž, s. 24.

⁴¹ LEBEDOVYČ Ivan, *Polní kaplani UHA (Ukrajinské haličské armády)*. – Winnipeg, 1963, s. 134.

metropolitou Andreje Šeptyckého a pochopení maršála Pilsudského byli všichni duchovní v listopadu 1919 z tábora propuštěni.⁴² Můžeme předpokládat, že v té době byl propuštěn i Kovč. Po propuštění se nemocný Emilijan dostal ke své sestře Olze. A to v obci Capivci – v Zališčickém děkanátu Stanislavské eparchie, kde byl manžel jeho sestry Antin Nakonečnyj⁴³ farářem.⁴⁴ Pobyl zde nějaký čas, a když mu bylo lépe, odjel i s rodinou do Borščeva, kde se v roce 1921 stal administrátorem farnosti.⁴⁵

Protože na počátku roku 1920 se stala UHA součástí bolševické Armády (Rudá UHA) a osud Haliče určila Varšavská (22. dubna 1920) a později Rižská smlouva (18. března 1921),⁴⁶ instituce polních duchovních byla již nepotřebná.

Pastorační působení v meziválečném období v obci Peremyšľany a Koroseň

Vzestup náboženského uvědomění

V roce 1922 byl Emilijan Kovč jmenován farářem v chrámě sv. Mikuláše v obci Peremyšľany, ke kterému patřila filiální farnost Korosno s chrámem Přesvaté Bohorodičky ve Lvovské oblasti.⁴⁷ Předchozí farář svou nečinností způsobil, že mnoho řeckokatolických věřících přešlo na latinský obřad. Přispěl k tomu i polský kněz Bilski, který svou horlivou pastorační přitahoval lidi do římskokatolického kostela. Kromě toho i polská administrace ve městě povzbuzovala lidi, aby přešli na latinský obřad, čímž zajišťovala „svým“ duchovním dostatek práce.⁴⁸ V této nelehké situaci, kdy řeckokatolíci představovali nižší vrstvu tehdejší společnosti, začal své aktivní působení Emilijan. Každou neděli sloužil tři božské liturgie, dvě v Peremyšľanech a třetí v Korosně. Díky jeho kázáním přicházelo do chrámu stále více lidí. Za důležitou považoval katechizaci dětí, také zdůrazňoval důležitost zachování věrnosti svému obřadu. Často zakazovalo ředitelství škol, a také místní vláda výuku náboženství ve

---

⁴² Tamtéž, s. 135

⁴³ Kněz Antin Nakonečnyj se narodil v roce 1884, kněžské svěcení přijal v roce 1907. Datum smrti není známo. Viz. BLAZEJOVSKYJ D. Historical Schematism of the Eparchy of Peremyšľanincludin the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1928 – 1939). – Lvov, 1995, 1995, P. 782.

⁴⁴ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 25.

⁴⁵ Tamtéž, s. 25.

⁴⁶ ŽUKOVSKYJ Arkadij, Subteľnyj Orest, *Nárys dějin Ukrajiny*. – Lvov: NTŠ, 1992, s. 97.

⁴⁷ Schematismus duchovenstva Lvovské archieparchie na Boží rok 1938. – Lvov, 1938, s. 63.

⁴⁸ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšľany a na společenskou a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrakuzy. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 3.

svých školách. Proto Emilijan učil děti pravdy křesťanské víry v kostele, nebo u sebe doma. Byl velmi mírný a laskavý, a tak ho děti poslouchaly s velkým zájmem.⁴⁹ Každý rok pořádal rekolekce pro dospělé, a nejen to. Oslovovali i mladé, a tak připravoval rekolekce, které byly určeny mládeži z obecných škol a z místního gymnázia. Na ně často zval i misionáře.⁵⁰

Každoroční Eucharistická setkání, která Kovč pořádal pro celý peremyšlanský děkanát, byla velmi úspěšná. Několik měsíců před setkáním posílal pozvánky duchovním a věřícím děkanátu a všemožně se staral, aby se účastnili nejlepší kazatelé a také někdo z vyšších představitelů Církve. Díky tomu navštěvovalo Eucharistická setkání velké množství lidí. Přijížděli na vozech, přicházeli pěšky s procesními kříži a korouhvemi a větší obce přicházely i se svými sbory a slavnostními orchestry.⁵¹ Během třech Eucharistických dnů se sloužily různé bohoslužby, byla pronesena kázání, konala se misijní výuka a také byla příležitost přistoupit k svátosti pokání a Eucharistii. Lidé si nejvíce zapamatovali závěrečný Eucharistický průvod ulicemi města, který byl skutečnou manifestací a nepřekonatelným vyjádřením náboženského citění lidu. Stovky účastníků z různých míst bez zvláštní přípravy dokázaly udržet nezvyklý pořádek a vážnost procesí a všichni, kteří šli kolem procesí, buď klekali na kraji ulice, nebo se zastavovali se skloněnou hlavou.⁵² Z toho můžeme vyvozovat, že takové akce měly nejen modlitebně-náboženský význam, ale měli také funkci národnostně-výchovného charakteru pro ukrajinské obyvatelstvo.

Emilijan Kovč také často pořádal poutě do pěti chrámů, což bylo podmínkou k dosažení plných odpustků. Byly to farnosti Boršiv, Uškovyči, Lynivci, Vyšnivčyk, Vovkiv nebo Krasnopusči. Kromě toho se konaly poutě i vlakem a kněz pro zájemce pronajímal jeden vagón. Nejčastěji se takové poutě konaly do Zarvanyci a Hoševa. V roce 1933 proběhla pout' do Lvova, která byla organizována pod heslem „Ukrajinská mládež Kristova“. Pro získání potřebných financí na takovou cestu pořádala mládež téměř celý rok amatérské výstavy, akademie, festivaly a jiné akce. Bez ohledu na to, že organizace každé takové akce přinášela Emilijanovi mnoho práce, neopomenul vždy během pouti udělat krátká náboženská poučení.⁵³ Tato Emilijanova pastorační služba

---

⁴⁹ Interview s SENYK Volodymyrou, od 15. 02.1994, Lvov. // APC. P – I – I – 380. s. 46.

⁵⁰ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrakuzy. 6. 06. 1985. // APC UHKC. – Rukopis, s. 3.

⁵¹ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 47.

⁵² Tamtéž, s. 47 – 48.

⁵³ Tamtéž, s. 45 – 46.

nejenže velmi rychle vracela náboženské uvědomění, ale také pocit patřičnosti k Ukrajinské církvi.

Krátce po svém příchodu do Peremešljan vzal Emilian Kovč do svých rukou velkou zanedbanou rezidenci v Peremešljanech, kterou zbořil a začal stavět novou, ne již tak velkou, ale prostornou. Tato rezidence se nacházela nedaleko od starého kostela sv. Mikuláše.⁵⁴

Současně s duchovní obrodou farnosti Emilijan začal i rekonstrukci chrámu svatého Mikuláše, který v době obsazení Peremyšle Turky sloužil jako minaret. Byla vyměněna střecha, podlaha, vymalován interiér chrámu, byla vybudována zvonice a zakoupeny dva nové zvony, také byl postaven plot kolem hřbitova.⁵⁵ Díky Kovčovi byl zakrátko obnoven chrám i celá farní budova v Korosně.⁵⁶

Velké pochopení pro svou pastorační službu získal také tím, že se staral o nejvíce potřebné farníky, kterými byli lidé žijící v krajní chudobě, sirotci a studenti.⁵⁷ Nevelká farní budova, kde žil Kovč se svou manželkou Annou-Marií a šesti dětmi, často sloužila jako útulek pro několik osiřelých dětí. Nějakou dobu pobývaly u něho a posléze pro ně nacházel umístění v sirotčinci nebo v jiných výchovných zařízeních. Pro chlapce často nalézal místo v útulku u otců Studitů v Univě a pro děvčata ve školkách sester Služebnic Neposkvrněného početí Panny Marie v Jaktorově a Slovitě⁵⁸ Emilijan byl k chudým neobyčejně štědrý, kupoval jim oblečení a potřebné školní učebnice.⁵⁹ Proto farníci říkali, že „nad kněžským domem létají andělé“. ⁶⁰ Dokázal kolem sebe shromáždit i mládež z celého peremyšlanského okresu. Protože studenti potřebovali nejen duchovní, ale i tělesný pokrm, často přicházeli ke Kovčovi, který je vždy přijal jako dobrý otec i věrný přítel. Protože v domě bylo málo místností, mládež často přespávala na seně (na půdě nad stodolou). Kvůli tomu říkali peremyšlanským plebejcům „vzbouřená Troja“.⁶¹

---

⁵⁴ MACELJUCH Vasyľ, Hrehit- historicko znalecký turistický časopis. č. 7. 2010-2011. s. 2.

⁵⁵ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syruky. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 3.

⁵⁶ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 27.

⁵⁷ Bibliografické údaje k dějinám Ukrajinců v Kanadě. – Kanada: UVAN, 1986, s. 1012.

⁵⁸ LUCKYJ Mychajlo, *Emilijan Kovč byl můj soused*. – Toronto. 20. 12. 1959. // APC UHKC., s. 3.

⁵⁹ *Mučedníci – pramen zázračné síly*. Lvov, 2000, s. 62.

⁶⁰ ŠČERBIJ Volodymyr. *Vzpomínky na kněze mučedníka*. // APC UHKC. – Rukopis, s. 8.

⁶¹ Tamtéž, s. 9.

Osvětová činnost

Emilijan značnou měrou přispěl ke kulturně-osvětovému a hospodářsko-obchodnímu rozkvětu ukrajinské společnosti v Peremyšľanech. Zasloužil se o založení ochotnického spolku pod vedením Andruška Trančaka a později nadaného režiséra Volodymyra Trofímjaka. Zakládaly se farní a gymnaziální sbory pod správou advokáta Mychajla Huzara, skautské oddíly pod vedením studenta Petra Savčynského, do kterých patřili v podstatě všichni gymnazisté. Protože studenti místního polského gymnázia nesměli být členy těchto skautských oddílů, umožňoval jim Kovč navštěvovat skautské schůzky tajně a různě je kryl před ředitelstvím gymnázia. Později pod vedením studenta práv Teodora Barana vznikla v Peremyšľanech ještě organizace studentské mládeže.⁶² Bez souhlasu vlády se postaral Kovč o výstavbu čítárny Prosvity a také obchodu v Korosně.⁶³ Jeho přičiněním byla založena Ukrajinská banka a vybudován Lidový dům, který se stal kulturním a obchodním centrem peremyšľanské společnosti.⁶⁴

Členové všech těchto organizací, spolků a také sborů často jezdili do okolních obcí, kde pořádali koncerty a výstavy. Díky tomu se obyvatelé Peremyšľan záhy stali skutečným vedoucím střediskem. Konaly se zde okresní Eucharistické kongresy, Sokolské sjezdy, okresní slavnosti a řada obchodních školení (kursů).⁶⁵ Organizátorem všech těchto akcí, organizací a sjezdů byl právě Emilijan Kovč. Svého času také psaly Emilijanovi Kovčovi peremyšľanské noviny „Peremoha“ (Vítězství): „Kovč naučil všechny frekventanty lidskosti a vzájemné pomoci, což je nejdůležitější právě pro ty, kteří denně přicházejí do styku s desítkami a stovkami kupujícími.“⁶⁶

Politická činnost

Osvětová činnost faráře Emilijana Kovče byla těsně spojena s politickou činností, protože pozvednutí vědomí ukrajinského obyvatelstva odporovalo kolonizačnímu charakteru tehdejší vlády. Bývalý kaplan UHA se nijak nemohl smířit

---

⁶² Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. Saskatun, 1944, s. 28.

⁶³ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšľjany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrakuzy. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 3 – 4.

⁶⁴ Tamtéž, s. 4.

⁶⁵ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. Saskatun, 1944, s. 29 – 30.

⁶⁶ Tamtéž, s. 30.

s polonizací Ukrajinců, proto využil každou příležitost, aby Ukrajincům připomněl, kdo je pravým „Hospodářem“ země a čím má být vláda. Protože měl Emilijan velký dar slova, byla právě tato jeho kázání nejlepším způsobem, jak pozvednout nejen náboženský, ale i národnostní duch lidu.⁶⁷ O jednom z jeho kázání, které přednesl v klášteře v Univě při příležitosti svátku Zesnutí Přesvaté Bohorodičky, si poutníci dlouho vyprávěli. *Bylo to v době, kdy polský úřad začal znemožňovat výuku ukrajinského jazyka na vesnických školách a Poláci, kteří žili v blízkých vesnicích, usilovali o to, aby byl zvolen jako starosta Polák. Kovč reagoval na tuto situaci a svoje kázání zakončoval takovým příkladem: Jednou byla v obci slavnost a hospodář jménem Ivan pozval spoustu hostů. Začali však přicházet i nepozvaní hosté, ale nehodilo je vyhnat. Hospodář se usadil na své místo ke stolu a čekal na sváteční oběd. Ale nepozvaných hostů přicházelo stále více a více, dokonce se násilím začali cpát ke stolu. „Ivane, posuň se!“ nejprve prosili úlisně, ale pak začali do Ivana strkat. Pokorný Ivan se posouval a posouval a ani se nenadál, když se ocitl za prahem svého domu. A tu se kazatel obrátil na posluchače: „Hej, Ivane, dokdy se budeš posouvat, dokdy budeš otrocky opouštět svoje místo hospodáře ve vlastním domě?! Bud' silný, stůj pevně svýma nohama na svém, měj odvahu bránit svoje místo hospodáře na této zemi! Jednou provždy se zbav otrockého pocitu před těmi, kteří silou nebo podvodem útočí na tvou vládu...“ a takto pokračoval dále. Odněkud se objevila i policie, ale Kovč, i když si jí všiml, mluvil dále: „Vidíte, tady je moje místo, tady kážu a všichni přítomní na této pouti, naši i cizí, pozvaní i nepozvaní musí vědět, že se „Ivan“ nikdy více ani před nikým nebude ze svého místa posouvat! Tady je hospodářem jen on a nikdo jiný!“⁶⁸ Krátce po této promluvě byl Emilijan zatčen a odsouzen na dva týdny ve vězení, v klášteře v Univě.⁶⁹ Nemohl se tam stýkat s rodinou.⁷⁰ Avšak toto uvěznění pro něho nebylo ničím novým. Často se u něho konaly domovní prohlídky, v letech 1925 - 1934 se jich konalo celkem 40. Polovina z nich skončila zatčením a kratším nebo delším uvězněním.⁷¹*

Jedno z nejdelších vězňení zažil během polské okupace v Berežanském vězení v roce 1931. Tam si odseděl téměř tři měsíce za to, že na slavnosti v Lidovém domě

---

⁶⁷ PRYŠLIJAK Ivan, *Vzpomínky na Emilijana Kovče*. – Filadelfie. 23. 11. 1978. // APC UHKC. Rukopis, s. 1 – 2.

⁶⁸ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 38.

⁶⁹ Tamtéž, s. 38-39. Článek 22 Konkordátu od roku 1925 umožňoval kněžím odbýt si krátkodobé uvěznění v určeném klášteře; díky zásahu Lvovského ordinariátu větší část si odbyl Kovč u Studitů v Univě.

⁷⁰ Tamtéž, s. 39.

⁷¹ KOZAK Mychajlo, *Pamatuj, Hospodine, na duše tvých služebníků*. Peremyšljany, Lvov, s. 80.

agitoval za kandidaturu ukrajinských poslanců do polského sejmu.⁷² Protože vláda věděla, že v čele všech akcí ve městě stojí farář Emilijan Kovč, opakovala se podobná zatčení a věznění velmi často. Polská policie stále hlídala jakákoliv soukromá setkání peremyslanské inteligence, kterou považovala za členy UVO nebo OUN, a zvláště sledovala jejich faráře, který byl vůdcem všech „nepřátel polského státu“.⁷³ Bez ohledu na všechna pronásledování a častá udání, Kovč díky své organizační schopnosti a prosté lidské moudrosti vždy našel nějaké východisko i z nejsvícelnější situace.

Literární tvorba

Během pobytu v Berežanské věznici napsal Emilijan Kovč článek s názvem „Chraňme vesnici před souchotinami“ a také knížku „Proč naši od nás utíkají“. O osudu článku nenacházíme žádnou informaci, kde a kdy byl přesně vytištěn.

Knihy byla vydána v roce 1932 ve Lvově,⁷⁴ i když s velkými potížemi spojenými se získáním povolení k jejímu vydání. Cílem této knihy bylo, aby se vedení církve a duchovenstvo zamyslelo nad stávající situací, ve které se dělo mnoho nespravedlností. V knize bylo například poukázáno na příčinu toho, proč věřící Řeckokatolické církve přecházejí na římskokatolický obřad, což v té době bylo velmi aktuální. Emilijan Kovč z toho věřící neobviňoval, ale hlavní příčinu tohoto jevu viděl v konzervativním postoji biskupství a farářů, kteří buď nechtěli, nebo neuměli oživit farní život.

Svoji knihu rozdělil knez Emilijan Kovč na dvě části: první byla věnována otázce obřadu a druhá se týkala duchovenstva. Podle autora jedna z příčin, která bere věřícím východního obřadu chuť účastnit se bohoslužeb, je církevně-slovanský jazyk, kterému nejenže nerozumí prostí lidé, ale ani inteligence,⁷⁵ čímž se pro ně stávají bohoslužebné texty nudnými a někdy i směšnými. Proto Emilijan Kovč navrhuje používat živý ukrajinský jazyk: „...aby mohl člověk vést nejnítěnější a nejsrdčejší

---

⁷² ШКИЛНИК Мыхайло. *Z mých vzpomínek na otce Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. //APC UHKC. Rukopis, s. 2.

⁷³ Tamtéž, s. 1-2.

⁷⁴ Tamtéž, s. 2.

⁷⁵ Kovč Emilijan, *Proč naši od nás utíkají*. Lvov, 1932, s. 4.

rozhovor se svým Stvořitelem ve svém vlastním jazyku, který nás všechny učila matka“.⁷⁶

Ještě jeden velmi důležitý faktor je církevní zpěv. Emilijan zdůrazňuje, že zpívat se mají naučit všichni farníci, nejen sbor: „...aby celý chrám jedněmi ústy a jedním srdcem přinášel velebný hymnus před oltář Nejvyššího Stvořitele.“ Také je třeba pamatovat na náležitou přípravu d'aka (kantora), aby svým zpěvem „nevyháněl“ věřící z chrámu.⁷⁷ V knize farář Emilijan Kovč věnuje velkou pozornost požadavku plně obnovit irmologijní zpěv,⁷⁸ který považuje za neocenitelný poklad našeho obřadu. Co se týká bohoslužeb, autor se domnívá, že je nutné úplné obnovení, protože to vyžaduje duch času. Proto Kovč vyzývá ke konání nových bohoslužeb jako např. akafistů nebo molebnů⁷⁹ k ukrajinským svatým. Budou-li se povinně všechny bohoslužby sloužit v národním jazyku, pak Ukrajinci nebudou chodit do polského kostela.⁸⁰

Mnoho místa věnoval kněz Emilijan Kovč také otázce církevního kalendáře, kde uvádí řadu různých důvodů, proč měla Řeckokatolická církev už dávno přejít na gregoriánský kalendář. Také navrhuje zmírnit posty, protože pro prostého pracujícího Ukrajince povinnost půstu, jaký požaduje Východní církev, je příliš náročná. Po sečtení všech postních dnů v roce dochází Kovč k závěru, že zhruba polovina roku je postní doba. Za to u věřících latinského obřadu půst připadá pouze na dva měsíce z celého roku. I tento rozdíl může být důvodem, proč přejít na latinský obřad, kde lze být katolíkem a přitom se méně postit.⁸¹

V dalších kapitolách se Kovč dotýká otázek církevní struktury a také organizace „poutí“. V otázce struktury klade důraz na její čistotu a zodpovědnost vůči předpisům. U „poutí“ věnuje hlavní pozornost dobré organizaci, tedy k získání takových prostředků, aby se mohl každý účastník co nejvíce duchovně obohatit.⁸²

Druhou část své knihy začíná Kovč kapitolou o výchově duchovenstva. Autor se domnívá, že příčinou častých nedorozumění mezi farníky a knězem je nedostatečná

---

⁷⁶ Tamtéž, s. 4.

⁷⁷ Tamtéž, s. 86.

⁷⁸ Irmologion - liturgická pěvecká kniha v pravoslavné církvi a těch východních katolických církví, které dodržují byzantský ritus.

⁷⁹ Akafist nebo moleben - je spolu s Ježíšovou modlitbou jednou ze základních modliteb byzantského křesťana. Slovo akafist pochází z řeckého "imnos akafistos", což znamená hymnus, při němž se nemůže sedět. Akafistů je nepřeberné množství, z nichž zde některé uvádím: k Emilijanu Kovču, k Bohorodičce, k Ježíši nejsladšímu.

⁸⁰ Kovč Emilijan, *Proč naši od nás utíkají*. Lvov, 1932, s. 86.

⁸¹ Tamtéž, s. 86 – 87.

⁸² Tamtéž, s. 86 – 87.

výchova kněží a bohoslovců, kteří znají západní filosofy, jež ovlivňují způsob jejich myšlení. Oproti tomu se východní teologii, která je národu bližší, učí málo. Charakter národu je spíš východní než západní.⁸³ Rovněž je třeba věnovat větší pozornost výuce vlastních dějin a literatury v seminářích, aby budoucí duchovní lépe chápal svůj lid a nebyl pro něho „pánem“, nýbrž dobrým průvodcem a otcem.⁸⁴

Dále Emilijan mluví o ženatém duchovenstvu, které podle jeho mínění udělalo svého času velkou službu Církvi, ale v současnosti pro ně nenachází odůvodnění. Dává velmi přesvědčivé odpovědi na každou výhradu proti celibátu a říká, že budoucnost patří celibátu a každý si musí dobře uvědomit, proč si tento „životní styl“ vybral.

V jedné z podkapitol se Kovč dotkl také finanční otázky a mluví o třech zdrojích příjmu kněze. Co se týká těchto příjmů, vypadá to, jako by kněz byl úředníkem, dělníkem a hospodářem-rolníkem. Ovšem kněz musí být v první řadě sluhou Božím a duchovním otcem farnosti.⁸⁵ Emilijan rozebírá i jiné příčiny, které snižují úctu k duchovenstvu. Patří k nim i to, že kněz často ničí všechno, co udělal jeho předchůdce, dále neshody mezi duchovenstvem, neblaze také působí politika eparchiálních kurií a děkanů, v důsledku čehož, farníci považují svého kněze za „sluhu“. Zdůrazňuje potřebu, zapojení duchovenstva do národnostní práce. Zde ale upozorňuje kněze na to, aby vedení různých spolků a organizací svěřili do rukou aktivních farníků, ne jenom do svých vlastních rukou. A v případě, kdy aktivní kněz přejde do jiné farnosti, je třeba, aby tyto organizace neupadaly, ale staralo se o ně svými vlastními silami dané společenství.

Značnou pozornost věnuje Emilijan Kovč církevním bratrstvím, která je třeba zakládat ve shodě s duchem doby, starat se o jejich náležitě duchovní vedení a neponechat jim volný průběh. Jinak je tu nebezpečí, že takové bratrstvo může vést ke vzniku nové sekty ve farnosti a bývalí aktivní farníci, „...kteří měli být základem pro duchovní obrodu obce, se stanou základem pro úplnou náboženskou zkázu.“⁸⁶

V jedné kapitole své práce se Kovč zmiňuje o důležitosti zpovědnice a kazatelny pro pozvednutí náboženského vědomí lidu. Zdůrazňuje, že pokud si kazatel nedá určitý úkol, neumí využít příklady a nepřizpůsobí kázání aktuálním problémům a potřebě doby, nebude mít toto kázání žádný úspěch. Dále uvádí různé příklady, jak lze při

---

⁸³ Zde se E. Kovč pochvalně zmiňuje o Lvovské bohoslovecké Akademii, která v tomto směru hodně udělala. Tamtéž, s. 86 – 87.

⁸⁴ Tamtéž, s. 86 – 87.

⁸⁵ Tamtéž, s. 107.

⁸⁶ Tamtéž, s. 126.

jednotlivých příležitostech kázání oživit, a tím pozvednout náboženský i vlastenecký duch. V poslední kapitole Kovč cituje slova velmi významného ukrajinského spisovatele Ivana Franka, která se stala heslem a smyslem jeho života i služby.

„Každý ať má na mysli,
že na něm miliony lidí stojí,
že za osud milionu
máš odpovědnost právě ty.“⁸⁷

Z uvedeného v této práci vidíme, že farář Emilijan Kovč hluboce prožíval situaci, která vznikla v Řeckokatolické církvi v meziválečném období. Navrhuje vyřešit zcela praktické otázky, které mají velký vliv na formaci spirituality a národnostního vědomí ukrajinského národa. Ale je pochopitelné, že i dobré vyřešení každého z nastíněných problémů ještě nedělá reformu Církve. V závěru knihy se obrací na svědomí každého kněze a předkládá třináct otázek, na které si má každý sám odpovědět.⁸⁸ „A pouze tehdy, když naše svědomí dá uspokojivou odpověď na výše uvedené otázky a vůbec na všechny otázky, získáme Bohu slávu a sobě čest, dobrá památka půjde „z rodu na rod“ a dílo našich rukou bude mít Boží požehnání.“⁸⁹

---

⁸⁷ Tamtéž, s. 143.

⁸⁸ Dodatek čís. 4.

⁸⁹ Kovč Emilijan, *Proč naši od nás utíkají*. Lviv, 1932, s. 146.

2. Činnost Emilijana Kovče během první sovětské okupace (1939 – 1941)

Mezi úřady Ruské sovětské socialistické republiky a Německa, zastoupenými Vjačeslavem Mychajlovičem Molotovem a Ulrichem Friedrichem Wilhelmem Joachimem von Ribbentropem, byla v srpnu 1939 uzavřena dohoda, na jejímž základě v září téhož roku obsadili bolševici Halič (Západní Ukrajinu) a Volyň.⁹⁰ S příchodem sovětské vlády na Západní Ukrajinu začal boj proti Řeckokatolické církvi. Byly konfiskovány církevní a klášterní majetky, zavřeny všechny ukrajinské katolické tiskárny, zabaveny tiskařské stroje, byly pozavírány bohoslovecké semináře ve Lvově, Peremyšli a Stanislavově a také Teologická akademie ve Lvově. Zakázány byly řeholní řády,⁹¹ výuka náboženství ve škole, všechny církevní, osvětové a ekonomické organizace. Mezi obyvatelstvem, pro které byly křesťanské hodnoty vždy příkladem v mezilidských vztazích, se vedla proticírkevní propaganda a lidé, kteří chodili do kostela, byli velice pečlivě sledováni.

Sovětskou vládu v Peremyšľanech představovali členové NKVS (*Lidový komisariát vnitřních záležitostí*) a také místní Židé, kteří se od prvopočátku hlásili do řad komunistické strany. Tak tehdejší obyvatel města Peremyšľany Ostap Prybyla tvrdilo, že 80 % všech důležitých míst bylo obsazeno Židy.⁹² A právě tato skutečnost se pro ně později stala dvojnásobnou tragédií. NKVS nejprve začalo vyvážet polskou inteligenci, a vůbec všechny Poláky, kteří se nenarodili na Západní Ukrajině. Posléze přišla řada i na uvědomělé Ukrajince.⁹³ Lidé žili v neustálém strachu, protože NKVS v noci uvalovalo na muže vazbu a jejich rodiny vyváželi na Sibiř. Starce i děti, nemocné i mrzáky nahnali do vagonů, kde několik dnů byli drženi na nádraží a nikoho k nim nepouštěli ani s jídlem, ani s vodou.⁹⁴ Tato situace Emilijana Kovče stále více pobízela k usilovné pastorační činnosti. Stal se odvážným apoštolem pravdy a jeho kázání byla tak nebojácná a odvážná, že dokonce lidé, kteří nikdy do kostela nechodili, začali teď

---

⁹⁰ *Martyrologie ukrajinských církví*. – Toronto – Baltimor, 1985 T. II, s. 199.

⁹¹ Tamtéž, s. 60.

⁹² PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšľany a na společenskou a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrakusy. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 7.

⁹³ Tamtéž, s. 7.

⁹⁴ ШКИЛЕНЬК Mychajlo. *Z mých vzpomínek na otce Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. //APC UHKC. Rukopis, s. 5.

pilně navštěvovat bohoslužby a poslouchat jeho poučení.⁹⁵ Polský profesor Misjak ve svých vzpomínkách na město Peremyšľany tvrdí, že nejlépe se během bolševické okupace zachoval Emilijan Kovč. „Demonstrativně organizoval bohoslužby s procesím, ke kterým jsme se přidávali i my, Poláci, protože naši vystrašení kněží přestali vykonávat svoje kněžské povinnosti.“⁹⁶ Kovč svým věřícím ustavičně připomínal, aby zapoměli na všechny křivdy, které jim způsobili Poláci a pomáhali jim. Jednou v noci obyvatelé obce Korosten ukradli polským usedlíkům koně, krávy a zemědělské nářadí a okradení si postěžovali Emilijanovi. Tenkrát pan farář ve svém kázání velice přísně pokáral svoje farníky a napomenul je, aby okamžitě vrátili ukradené věci. Také jim pohrozil, že farnost opustí, „...protože ze svých věřících jsem vychovával dobré farníky – Ukrajince a udělal jsem z nich chtivé lidi. Stydím se za vás před Bohem Hospodinem.“⁹⁷ Po těchto slovech duchovního otce okradení vlastníci ještě téhož dne dostali nazpátek odcizený majetek a z tohoto důvodu poslali k otci Kovčovi delegaci s poděkováním.⁹⁸

Hned první dny po příchodu bolševiků do Peremyšľan dal Kovč komunistické vládě na vědomí, že ukrajinští katolíci mají svoje tradiční modlitebně-náboženské praktiky, které končí procesím - průvodem po městě. Taková procesí se konají hlavně na svátek Bohojavlinňa (Zjevení Páně) a na svátek Nejsvětější Eucharistie. Na úřadě otci Emilijanovi bylo řečeno, že sovětská vláda svým občanům zabezpečuje svobodu vyznání a z tohoto důvodu si není třeba dělat starosti s náboženskými praktikami.⁹⁹ Na svátek Zjevení Páně (Jordan) Kovč zorganizoval velkolepý průvod k řece, kde mládež postavila velký kříž z ledu a ozdobila ho žlutomodrými stužkami. Avšak po této akci byl Emilijan několikrát „hostem“ na NKVS.¹⁰⁰ I když se Kovč vracel z oslavy s úsměvem na tváři, stejně věděl, že bolševici čekali pouze na příhodnou chvíli, aby ho mohli uvěznit. Bez ohledu na tuto skutečnost, Emilijan nezanedbal svou práci, ale naopak v ní pokračoval dále se stejným zápalem. Snažil se dostat povolení k vykonání

---

⁹⁵ Tamtéž, s. 5.

⁹⁶ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 39.

⁹⁷ LABINSKA Katerina. Peremyšľany. Majdanek. K 115. výročí narození // Cíl čís. 1 (132). – Lvov, 1999, s. 17.

⁹⁸ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 40.

⁹⁹ Tamtéž, s. 43.

¹⁰⁰ HAVRYLUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšľan // Cesta – The Way*. – 6. Listopadu 1948.

Eucharistického průvodu na svátek Nejsvětější Eucharistie, který připadá na poslední čtvrtek v měsíci červnu. A nakonec povolení opravdu dostal.¹⁰¹

Dne 22. června 1941 začala sovětsko-německá válka. Moskva vydala nařízení, aby všichni nejaktivnější Ukrajinci byli odstraněni, aby v případě vyhlášení samostatné Ukrajiny bylo velmi obtížné vytvořit státní aparát.¹⁰² Za několik dní enkavedisté před Lidovým domem v Peremyšľanech způsobili provokaci. Bylo slyšet několik výstřelů a milice začala zatýkat lidi, kteří byli v Lidovém domě. Dcery Kovče, Iryna a Lida, v té chvíli zpozorovaly, že několik milicionářů se blíží k jejich domu. Běžely za ním a začaly ho prosit, aby utekl společně s nimi. Emilijan rychle na sebe hodil kabát a společně s dcerami vyskočil z balkónu a utíkal do zahrady, kde už na něj ovšem číhali členové NKVS. Tatínek šeptem řekl dětem, aby se modlily a i on sám se začal vroucně modlit. Na to mu jeden z enkavedistů přiložil na krk revolver a začal se posmívat. „No tak, baťuško, nic neumíš, jenom se modlit, tak se modli, modli, třeba ti modlitba pomůže.“¹⁰³ Najednou přiletěla německá letadla a začala shazovat bomby. Ve zmatku, který nastal mezi enkavedisty, jeden místní milicionář Emilijanovi poradil, aby utíkal, protože jinak jej čeká mučení.¹⁰⁴ Při útěku si Kovč nevšiml, že jeho dcery utíkaly opačným směrem. Později se schovaly u své kamarádky. Jejich otec si o ně dělal velké starosti a dokonce chtěl jít na NKVS. Vzpomněl si, že jeden z enkavedistů mu slíbil, že ho „pozve na svatbu“ s jeho dcerami a „římskokatolickými kněžoury“ z hory.¹⁰⁵ Proto poprosil hochu, který šel opačným směrem, aby zašel do polské rezidence a upozornil jeho dcery na možnost zatčení. Také se setkal se svým dobrým farníkem Ostopem Prybulou, který za ním přišel, aby si spolu mohli promluvit. Přesvědčil otce, aby se nevzdal milici, a pak jej ukryl na půdě starého dřevěného domku, který patřil Anně Šyry. Rovněž slíbil, že bude hledat jeho dcery, Irynu a Lidu. V noci Ostop zavedl otce k Šyry Demku, staršímu bratrovi v chrámu, který ho schoval nad dřevníkem. Odtud mohl otec dobře pozorovat, co se děje v nejbližším okolí. I když enkavedisté otce hledali několik dní, a dokonce slíbili odměnu 10 tisíc karbovanců-(peníze) tomu, kdo prozradí místo jeho úkrytu, nikdo, kdo o tom věděl, se neodvážil jej prozradit.¹⁰⁶

¹⁰¹ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 48 – 49.

¹⁰² ŠKILNYK Mychajlo. *Z mých vzpomínek na otce Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. //APC UHKC. Rukopis, s. 6.

¹⁰³ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 60.

¹⁰⁴ ŠČERBIJ Volodymyr, *Viděl jsem ho téměř každý den zblízka*. //APC UHKC. Rukopis, s. 10.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 10.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 10.

Prvního července roku 1941 přišla do Peremyšľan německá vojska. Rodiny těch, které uvěznilo bolševici, okamžitě běžely na stanici NKVS, aby našly své blízké. Jiní lidé se vydali do skrýše, kde se ukrýval Emilijan Kovč. Všichni ho vítali a společně s ním šli do chrámu. Během modlitby jim bylo oznámeno, že všichni ti, které bolševici uvěznilo, byli zlikvidováni. Mezi 39 oběti, které byly strašně zohavené, měly osoby uřezané nosy a uši, vypíchnuté oči, roztříštěné lebky atd., Kovč poznal svého dobrého přítele, který byl farářem a sloužil v sousední vesnici Borševo,¹⁰⁷ kněze Oleksije Bodnara¹⁰⁸ Tehdy se společně s Dr. Mychajlem Škilnykem obrátil na generála německé divize, který v té době byl v Peremyšľanech a požádal ho o povolení k pohřbení umučených a zabitých Ukrajinců. Generál souhlasil, ale aby nebyly žádné problémy, dovolil pohřbit zemřelé až poté, kdy se fronta posune za město.

---

¹⁰⁷ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšľjany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syračky. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 11 – 12.

¹⁰⁸ Kněz Oleksij Bodnar se narodil v roce 1889, kněžské svěcení přijal v roce 1916, bolševici ho zavraždili v Peremyšľanech v roce 1941. Schematismus duchovenstva Lvovské archieparchie na Boží rok 1938. – Lvov, 1938, s. 63

3. Emilijan Kovč a okupace Haliče německými vojsky (1941–1944)

Antisemitská agitace mezi Ukrajinci a opozice Řeckokatolické církve

S příchodem německé vlády očekávalo obyvatelstvo Haliče určité uvolnění situace, ale po několika dnech se ukázalo, že jejich naděje byly marné. I sám metropolita Andrej Šeptyckyj o tom byl hluboce přesvědčen: „Němci jsou národ s odvěkou kulturní tradicí a nedovolí svým vojákům, aby zabíjeli nevinné lidi.“¹⁰⁹ Ale již 1. července roku 1941, druhý den okupace Lvova Němci, začal masový pogrom Židů v Haliči. Do tohoto židovského pogromu začali Němci povolávat i Ukrajince, kterým ukazovali věznice a kasematy plné mrtvol, a veškerou zodpovědnost za bolševické represe svalovali na Židy. Ale argument „Židé – opora bolševiků“ se ukázal neudržitelným, protože těch, kteří se Židům chtěli pomstít za všechny historické křivdy, nebylo mnoho. V jedné z policejních zpráv bylo uvedeno, že na Ukrajině, až na ojedinělé případy, se nikde nepodařilo přinutit lidi k aktivním krokům proti Židům.¹¹⁰ V jiné zprávě bylo zase poznamenáno, že se Ukrajinci „odvrátili od Židů, protože byli funkcionáři strany bolševiků“, ¹¹¹ ale zdůrazňovali, že ve skutečnosti postoj „rasistického antisemitského a ideologického charakteru mezi obyvatelstvem přece jenom nebyl.“¹¹²

Pokud jde o Halič, myšlení obyvatelstva ovlivňovali duchovní, kteří svého času dostávali směrnice od metropolity Andreje Šeptyckého, které varovaly Ukrajince před účastí na jakýchkoli akcích proti Židům. Když tedy důležité poselství „Nezabiješ“ bylo publikováno na stránkách „Archijeparchijálního visnyka“ 21. listopadu roku 1942, tak podle záznamů pracovníků Metropolitního ordinariátu již 5. října roku 1941 metropolita Andrej Šeptyckyj předložil duchovenstvu základní myšlenky tohoto poselství.¹¹³ Říká se v něm: „Protože není možné v tisku hlasitě protestovat proti těmto zločinům, pobouřeně protestovat proti těmto zločinům a varovat před nimi naše věřící, především naši mládež. Tím usilovněji, častěji a rozhodněji musí zaznít tento varovný hlas z kazatelen. Soud Božího učení jako hrom prokletí padá na všechny, kteří šlapou

¹⁰⁹ USHA Ukrajiny ve Lvově, f. 358, op 1, spr. 89.

¹¹⁰ *Ukrajina v druhé světové válce v dokumentech*. Lvov, 1997, s. 270 – 271.

¹¹¹ Kosyk Volodymyr, *Ukrajina a Německo ve druhé světové válce*. – Paříž – New York – Lvov, 1993, s. 157.

¹¹² Tamtéž, s. 157.

¹¹³ Tamtéž, s. 158.

na svatost Božího zákona, prolévají nevinnou krev a sami sebe odsuzují k tomu, že přestávají být členy lidského společenství a lidského života.“¹¹⁴ Metropolita Andrej Šeptyckyj rovněž ve svém dopisu ukrajinské policii a vojákům jednotky „Nachtigal“ rozhodně zakázal vykonávat exekuce u Židů, a to i v případě, že by se nacházeli ve fyzickém nátlaku.¹¹⁵

I když pastýřské listy metropolity Andreje Šeptyckého nezastavily pronásledování a zabíjení Židů, ze strany nacistů přece napomohly ke zpomalení těchto nelidských procesů s Židy. V podmínkách úporné antisemitské propagandy to byl snad jediný možný a dostupný způsob jak bezprostředně ovlivnit kněze a řeholníky svým osobním příkladem protestu proti ponižování Židů a pozitivním působením na lidi.¹¹⁶

V roce 1942 se metropolita Andrej Šeptyckyj svým dopisem obrátil přímo na Heindricha Himmlera, v němž protestoval proti zneužívání ukrajinské policie v akcích proti Židům, která byla podřízena CD (německá Služba vnitřní bezpečnosti). Také během návštěvy gubernátora Wachtera začátkem roku 1943 metropolita Andrej Šeptyckyj ostře vystoupil v záležitosti ochrany židovského obyvatelstva. Po těchto jeho protestních akcích chtěl Himmler dokonce metropolitu Andreje uvěznit a také mu napsal velice urážlivou odpověď. Na to vzpomíná Lev Heiman: „*Když jsem jej viděl tak zmrzačeného, ochrnulého a také starého, udělal na mě metropolita Andrej Šeptyckyj velmi silný a trvalý dojem. Když jsem mu řekl o masakrech, utrpení a bolestech, které postihly můj národ, zalomil hrabě Šeptyckyj ruce a rozplakal se.*“ A dále pokračuje: „*O všem tom vím. Poslal jsem četné dopisy svým kněžím s nařízením, aby je přečetli svým farním společenstvím ve všech chrámech. Snažil jsem se svůj národ varovat, že každý člověk, který pomáhá nacistům pronásledovat nebo zabíjet Židy, bude odsouzen na věčné prokletí a jeho duše bude věčně hořet v pekle. Ale bohužel, nemám možnost udělat něco více, než jen protestovat. Také jsem poslal protestní noty všem německým úředníkům, dokonce i k samotnému Himmlerovi. Odpověď, kterou jsem dostal, byla urážlivá a německý úředník, který mi přinesl Himmlerovu odpověď, mi dal na*

---

¹¹⁴ Tamtéž, s. 158.

¹¹⁵ LUŽYCKYJ Hryhorij, *Ukrajinská církev mezi Východem a Západem*. Filadelfie, 1954, s. 570.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 570.

srozuměnou, že nebýt mého věku a autority mezi obyvatelstvem Haliče, byli by mě zastřelili za to, že jsem se opovážil vystoupit ve jménu Židů.“¹¹⁷

Protože tyto protesty nijak zvlášť neovlivnily antisemitskou politiku nacistů, organizoval metropolita se svým bratrem Klymentijem Šeptyckým¹¹⁸ úkryty židovských žen a dětí v kláštorech ve Lvovské oblasti (obce Univ a Jaktoriv), v nemocnicích, dětských útulcích a v tiskárně metropolitní rezidence. Dokonce i přímo v rezidenci na Svatojurské hoře se skrývali rabíni Lilienfeld z obce Pidhajci a Chamaidesa z Katovic, syn rabína Levina ze Lvova, rodina Davida Kahane ze Lvova a jiní.¹¹⁹ V rámci existující církevní struktury vzniklo zvláštní oddělení, které kromě ukrývání Židů pomáhalo jejich bezpečnému přechodu přes hranice. Byly také stanovené trasy určené pro běžence, po kterých se tajně přepravovali Židé do maďarské Karpatské Ukrajiny.¹²⁰

Jiným způsobem záchrany Židů byl křest, nesmyl z nich jejich ne árijský původ, nicméně potvrzení o křtu usnadňovalo možnost dostat doklady.“¹²¹ Metropolita Šeptyckyj na všechny žádosti o křest dával svůj souhlas, ale už ne každému dopsal: „Křest nemá vliv na změnu pokřtěného s německou vládou.“¹²² Andrej Šeptyckyj dal také instrukce kněžím, že Židy mohou pokřtít jenom tehdy, když se naučí katechismus a musí tu být také jistota, že k přijetí křtu je nepřivedl strach ze smrti, ale byly to jiné nadpřirozené úmysly, které je přiměly k obrácení.¹²³ Je třeba poznamenat, že kampaň s pokřtěním Židů byl neobyčejně odvážný krok metropolity Andreje a také kněží, kteří tuto svátost křtu udělovali.

---

¹¹⁷ HEIMAN Leo., They saved Jews. Ukrainien patriots sefied Nazis // The Ukrainian Quarterly, - vol. 17 (1961). Nom. 4. – s. 326 - 328. O následcích protestu metropolity Andreje Šeptyckého také píše: P. TOŽECKYJ Rimard. Metropolita Andrej Šeptyckyj // Kovčeh. Sborník článků z církevních dějin. Lvov, 1993. s. 108.

¹¹⁸ Kněz Klymentij Šeptyckyj se narodil v roce 1868 v obci Prylbyči v Javorivském okrese. V roce 1912 vstoupil do kláštera Studitského řádu. Teologická studia ukončil v Innsbrucku. Kněžské svěcení přijal 28. srpna roku 1915. Byl dlouholetým opatem Univské lavry a od roku 1944 se stal archimandritou. V průběhu druhé světové války poskytl úkryt pronásledovaným Židům. 5. června v roce 1947 byl zatčen a po zvláštní poradě na ministerstvu vnitra v Kyjevě byl odsouzen na osm let do vězení. Zemřel jako mučedník za víru 1. května roku 1951 v Rusku, ve Vladimírské věznici s přísným režimem. TURIJ Oleh, *Církev mučedníků*. – Lvov: Svičado, 2002, s. 36.

¹¹⁹ *Varšavské ukrajinské znalecké poznámky*. – Varšava, 1989, s. 205.

¹²⁰ KRAVČUK Andrij. *Křesťanská sociální etika během německé okupace Haliče* // Kovčeh. *Naučný sborník z církevních dějin*. – Lvov, 2000 – Č. II. s. 265.

¹²¹ KOVBA Žanna, *Lidskost v bezedném pekle. Chování místního obyvatelstva ve Východní Haliči v letech „definitivního vyřešení židovské otázky“*. Kyjiv, 1998, s. 135.

¹²² STANKOVA Tatjana, *Dokumenty historického archivu ve Lvově, týkající se kontaktu metropolity Andreje Šeptyckého se Židy*. Lvov 1994. s. 234.

¹²³ HAVRYLUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšljan* // Cesta – The Way. – 6. Listopadu 1948.

Pronásledování Židů v obci Peremyšljany

Obyvatelstvo Haliče sice vkládalo určité naděje do německé vlády, očekávalo od ní příznivější postoj k lidem, ovšem Emilijan Kovč nebyl v této záležitosti tak optimistický. „Neradujte se příliš z toho, že do Haliče místo bolševiků přišla německá vojska. Změnily se totiž pouze knoflíky na uniformách.“¹²⁴ První vojenské oddíly, které vstoupily do Peremyšľan, se ve městě dlouho nezdržely. Oznámily, že každého, kdo by se dopustil krádeže nebo násilí, čeká smrt, a táhly dále na východ. Ale když za nimi hned přišly oddíly SS, okamžitě začaly rabovat, ponižovat a týrat Židy.¹²⁵ A tak začátkem října roku 1941 skupina SS obklíčila synagogu, kde se Židé sešli na modlitbu. Příslušníci SS zavřeli dveře, a pak synagogu a okolní budovy zapálili. Ke Kovčovi přiběhlo s křikem několik Židů a prosili ho o pomoc. Společně se synem Kovč vběhl do davu shromážděného kolem synagogy a v německém jazyce vyzval vojáky, aby opustili modlitebnu. Vojáci jakoby zázrakem ustoupili a na motorkách odjeli směrem ke stanici. Emilijan společně s přítomnými lidmi otevřel dveře do synagogy, které byly podepřeny těžkým sloupem, vběhl dovnitř, a začal polomrtvé vytahovat. Později se ukázalo, že mezi těmi, které zachránil a vytáhl ze synagogy, byl i belzský rabín.¹²⁶

Za několik dní po příchodu Němců do Peremyšľan byla vytvořena civilní vláda. Vedoucím města se stal soudce Mychajlo Škil'nyk, který byl zodpovědný za organizaci policie a udržení pořádku ve městě. Když byl vyhlášen Akt obnovení Ukrajinského státu. *V textu prohlášení, které bylo přijato národnostními sbory ve Lvově dne 30. června 1941, bylo uvedeno: „...podle vůle ukrajinského národa, Organizace ukrajinských nacionalistů pod vedením Stepana Bandery, vyhláší obnovení Ukrajinského státu, za jehož svobodu položila své hlavy celá pokolení nejlepších synů Ukrajiny.“ Za vedoucího úřadu byl zvolen Jaroslav Stecjko, první zástupce Stepana Bandery. V tomto prohlášení je také napsáno: „...obnovený Ukrajinský stát bude úzce spolupracovat s Nacionálně-socialistickou Německou Říší, že pod vedením Adolfa Hitlera vzniká nový pořádek v Evropě i ve světě a pomáhá ukrajinskému národu, aby se vysvobodil z moskevské okupace.“*¹²⁷ Emilijan Kovč vzal na sebe povinnosti okresní

¹²⁴ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 63.

¹²⁵ tamtéž. - s. 65.

¹²⁶ tamtéž. - s. 65 – 66.

¹²⁷ Viz. KOSYK Volodymyr, *Ukrajina a Německo ve druhé světové válce*. – Paříž – New York – Lvov, s. 504.

správy.¹²⁸ Hned potom svolal okresní sjezd, na který se sjelo více než tisíc delegátů z vesnic a městeček. Na tomto sjezdu Emilijan Kovč již ve funkci starosty prosil, aby se udržoval klid a zachovávala se rozvážnost. I přesto, že byla vyhlášena samostatnost, se více svými autoritativními slovy zaměřoval na upozornění a prosby než na projevy nadšení. Zvláště se obracel na mládež, aby nevstupovala do řad německé policie a nenechala se vyprovokovat k účasti v protižidovských akcích.¹²⁹

Zanedlouho potkala ukrajinské rodiny ještě jedna zkouška, a sice masové deportace mladých lidí, zvláště děvčat, na nucené práce do německých částí Kovč. Probíhalo to podobně jako během polské pacifikace, nebo při deportaci na Sibiř, kterou prováděli bolševici. Emilijan káral a odsuzoval německé zločinné akce a snažil se potěšit trpící. Tato jeho činnost se stala příčinou toho, že ho často předvolávali na policii a hrozili mu i zastřelením.¹³⁰

Židovští obyvatelé si dřív, než došlo k německé okupaci městečka Peremyšljany, Kovče velmi vážili a měli ho rádi. A v době, kdy už Němci začali Židy zabíjet, se na něho obraceli s plnou důvěrou. Měli ho rádi, a s velkou nadějí ho prosili o radu a pomoc.¹³¹ Němci brzy zorganizovali židovskou samosprávu tzv. „Jurenrad“. Ta vydala nařízení, že židovští muži ve věku od 16 do 55 let musí být registrováni. Všichni měli povinnost přijít v určenou hodinu na nádvoří bývalého gymnázia. Po registraci byla část zapisujících se propuštěna a téměř 700 osob rozdělili na padesátičlenné skupiny, které postupně posílali do Bereziny,¹³² kde prováděli masové popravy. Na začátku roku 1942 vytvořila německá vláda v Peremyšľanech ghetto, které obehnali vysokým plotem z ostnatého drátu a zahnali tam Židy z celého okresu.¹³³ Na vstupní bráně do ghetta bylo nadepsáno, že pod trestem smrti je zakázáno vejít na toto území jiným lidem než Židům a také jim pomáhat nebo je ukrývat. Úkolem „Jurenradu“ bylo pečlivě „dohlížet“ na to, aby každý Žid byl do ghetta přihlášen. Židé – policisté, kteří zde byli jako dozorcí, ponižovali nejrůznějšími způsoby své pokrevní bratry.¹³⁴ O jednom takovém příběhu

---

¹²⁸ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrauzu. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 12.

¹²⁹ Tamtéž, s. 13.

¹³⁰ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 67.

¹³¹ ŠČERBIJ Volodymyr, *Viděl jsem ho téměř každý den zblízka*. //APC UHKC. Rukopis, s. 12.

¹³² PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrauzu. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 13.

¹³³ HAVRYLUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšljan // Cesta – The Way*. – 6. Listopadu 1948.

¹³⁴ PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrauzu. 6. 06. 1985. //APC UHKC. – Rukopis, s. 13.

vypráví i bývalá obyvatelka Peremyšľan Volodymyra Senyk. Když židovský policista bil Židovku a nestranní lidé ho na to upozornili, odpověděl: „Ať jde prašivá Židovka do ghetta.“¹³⁵

Udělování křtu Židům

Velmi důležitým krokem v pastorační službě otce Emilijana Kovče bylo křtění Židů. Nejdříve za ním přicházely pouze jednotlivé osoby, které prosily, aby je pokřtil, ale později tyto akce měly masový charakter. První, který přišel s prosbou o přijetí křtu, byl židovský advokát. Jeho matka byla Ukrajinka, která se provdala za Žida a přijala judaismus. Advokát již delší dobu uvažoval o křesťanství a dokonce o tom mluvil s Emilijanem. K definitivnímu rozhodnutí, aby se nechal pokřtít společně i s manželkou, ho přiměly až uvedené okolnosti. Kovč mu dal vhodnou literaturu, aby s její pomocí správně pochopil pravdy křesťanské víry. Když se vše náležitě naučil, udělil mu svátost křtu. Záhy tento advokát začal přemlouvat i jiné Židy k tomu, aby přijali křest a kladl důraz na to, že se tak zachrání před Božím prokletím, které visí nad židovskou vírou. Těžko říci, zda o tom byl pevně přesvědčen, ale po jeho přijetí křtu projevilo přání přijmout křest dalších 800 Židů.¹³⁶

Když prostudujeme okolnosti a situaci té doby, pochopíme, že ne jenom misijní práce židovského advokáta vedla k tak hromadným žádostem Židů o přijetí křtu, ale na prvním místě tu sehrál svou roli pud sebezáchovy. Křest dával možnost obdržet dokumenty, které jim pomohly uniknout smrti nebo odejít na území, která neokupovali Němci.¹³⁷ S prosbou o pokřtění přicházeli Židé téměř ke každému knězi v Haliči a někteří z nich sami nabídli pokřtění také známým Židům. Takové masové křty judaistických věřících jako v městečku Peremyšľany nebyly v žádné jiné farnosti. Kněz Mychajlo Havryljuk to popisuje takto: „Ráno v šest hodin přišla skupina Židů, která zcela naplnila chrám v Peremyšľanech. Všichni byli oblečení do čistého prádla a do nových šatů. Před ikonostasem byl uprostřed postaven sud s vodou, kterou Emilijan Kovč slavnostně posvětil. Poté pronesl svou promluvu: „Tento křest vám nijak nepomůže osvobodit se od německého protižidovského zákona, tento akt má pouze náboženský význam. Musíte vzbudit dokonalou lítost a lásku k Bohu, musíte uvěřit

¹³⁵ Interview s SENYK Volodymyrou, od 15. 02.1994, Lvov. // APC. P – I – I – 380. s. 8.

¹³⁶ HAVRYLJUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšľjan // Cesta – The Way.* – 6. Listopadu 1948.

¹³⁷ Interview s SENYK Volodymyrou, od 15. 02.1994, Lvov. // APC. P – I – I – 380. s. 53.

v Krista Spasitele, který vás přijme do svého království.“ Po kázání se jich zeptal, zda se odřikají satana, zda věří v Krista a chtějí přijmout svátost křtu. Pak pro všechny společně přečetl obřadní modlitby a začal křtít všechny Židy. Všem poléval hlavu vodou a při tom pronášel obvyklou formuli svátosti křtu. Po první skupině Židů přišla skupina další a z důvodu zkrácení obřadu jim nepoléval hlavy, pouze je třikrát pokropil svěcenou vodou a při tom pronášel stanovenou formuli svátosti křtu.¹³⁸

Když kněží peremyšlanského děkanátu odmítli Židům udělovat svátost křtu, rozhodl se Kovč projednat tuto otázku s metropolitou Andrejem Šeptyckym. Poté, co se vrátil ze Lvova, promluvil ke kněžím: „Vy všichni víte, jaké jsou vaše úkoly a povinnosti, tak proč se mě ptáte? Ať každý postupuje podle svého svědomí. A pokud jde o mne, nemohu chytračit. Stále jsem vykonával a budu i nadále svědomitě vykonávat svoje kněžské povinnosti.“¹³⁹ Z tohoto můžeme vyvozovat, že možná i sám Emilijan Kovč měl do té doby určité pochybnosti o tom, zda postupuje správně. Ale po setkání s metropolitou Šeptyckým už neexistovaly žádné překážky, a tak ještě odvážněji pokračoval ve své dosavadní činnosti a uděloval svátost křtu všem Židům, kteří o ni ze správných důvodů požádali.

Protože Němci nijak nedokázali zastavit tuto činnost Emilijana Kovče, rozšířili o něm pomluvy, že to vše dělá výhradně ze zjištěných důvodů. Na městské tržiště nahnali několik set Židů určených k popravě. Řekli, že pokud někdo z těchto odsouzenců dosvědčí, že Kovč za udělení svátosti křtu bral dárky nebo peníze, bude osvobozen a nebude popraven. Přesto, že Němci tento slib opakovali několikrát, nikdo z odsouzených na smrt nezvedl ruku, aby něco takového dosvědčil.¹⁴⁰

Mnozí si dělali starosti a měli strach o další osud Emilijana Kovče, a proto se jej snažili přemluvit, aby přestal udělovat křest Židům. Zdůvodňovali to tím, že svátost křtu z nich nesmyje jejich ne árijský původ a že také u nich chybí upřímné obrácení na křesťanskou víru. Na tyto jejich připomínky dával Emilijan tak citlivé odpovědi, že každý, kdo se snažil mu něco takového naznačit, se zastyděl. A. Horvath píše: „Zeptal jsem se ho: „Otče, copak to není hřích? Vždyť vy dobře víte, že k vám přicházejí ne kvůli tomu, aby vyznali pravou křesťanskou víru, ale pouze kvůli tomu, aby dostali matriční zápis.“ Otec jim odpověděl: „Cožpak ty to víš jistě? Kdo z nás

¹³⁸ HAVRYLUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšljan // Cesta – The Way*. – 6. listopadu 1948.

¹³⁹ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 68.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 68.

smrtelníků může být soudcem duše? Já jsem jenom člověk a poslouchám, co mi říká druhý člověk a přijímám ho s dobrou vírou. Je pouze jeden soudce pro nás všechny.“ „Ale, otče, cožpak nevíte, jak riskujete? Když vás nacisté kdykoliv chytí.“ Emilijan se s klidem zasmál. „Mládenče, každý z nás má na této zemi svoje stanovené poslání. Já jsem kněz a musím vykonávat svoje povinnosti. Sám jsem se rozhodl pro kněžství, nikdo mě nenutil k tomu, abych se stal služebníkem Pána Ježíše. Je mi šedesát let a vyznávám, že jsem se dopustil řady hříchů, kterých hluboce lituji, ale nikdy jsem se nedopustil zločinu. Ježíš řekl: „Přijďte ke mně všichni, kdo jste obtíženi, a já vás potěším. A já, Jeho pokorný sluha, mám odmítnout to, co On slíbil? Mám odmítnout?“¹⁴¹

Dokonce se velmi přísně zachoval k svému synovi Myronovi, který ho chtěl přemluvit, aby nekřtil Židy. Myron, syn Emilijana, vypravoval: *„Když otec přijel ze Lvovského duchovního semináře domů na Vánoce, hledal příležitost promluvit s otcem a poprosit ho, aby přestal křtít Židy, kteří přicházeli v tak hojném počtu, že se dveře nezavíraly. Příležitost se naskytla ve svátečních dnech. Tehdy jsem se táty zeptal, proč ti Židé ještě přicházejí, vždyť vidí, že Němci nehledí na to, zda je nebo není pokřtěn, a masově je zabíjejí. A jako by toho nebylo dost, vyhledávají i dříve pokřtěné židovského původu až do čtvrtého a pátého kolena, a tak svým přijetím křtu způsobují nepříjemnosti ze strany německé policie. V pohledu, kterým se otec na mě díval, jsem cítil bolest a hanbu. Otec se na mě díval a díval – a teprve za chvíli hluboce zarmoucen mi říká: „Dobře víš, jak jsem šťastný, že chceš být knězem, ale bohužel, nejsi ještě připraven, ještě dobře nechápeš svoje kněžské povolání. Po svátcích se nevracej do semináře a já udělám všechny kroky pro to, aby tě přijali na Lvovskou univerzitu, jenom si vyber pro sebe vhodný obor.“ „Ale, tatínku!“ Chtěl jsem mu vysvětlit svoje předchozí slova, ale Emilijan šel do svého koutku, sedl si a sklonil hlavu nad „Časoslovem“¹⁴² a modlil se kněžské modlitby.^{143cc}*

---

¹⁴¹ HORVATH A. Candidate for sainthood //Pace. Vol. II. Num. 6- - Toronto: Pace Publishers Lid. 1955 S. 8 – 9. Vyprávěla paní Senycja, že do té doby, než všechny Židy dali do ghetta, desítky jich přicházely na bohoslužbu a ona nemohla snést, když si vedle ní klekl „vousáč“. Proto vstala a ten den nešla ani k svatému přijímání a otcí Kovčovi to neustále předhazovala. Jednou v neděli po bohoslužbě znovu čekala na otce, aby mu dělala výčitky. Ve chvíli, kdy ji otec poslouchal, za chrámem, kde bylo ghetto, strhl se křik. Gestapáci karabáči hnali obyvatele ghetta na zastřelení. Kovč počkal, až přešli a pak se zeptal: Viděla jste, jak mnoho Židů z řad těch, které hnali na smrt, se pokřižovali, když šli kolem chrámu? A když aspoň jeden, aspoň jeden z těch, které jsem pokřtil, přijal křest s vírou ve svůj křest a v křesťanské víře umře, jsem ochoten přijmout všechna ta muka, na která jste mě upozorňovala a která mě čekají za to, že jsem křtil.“ Kovč Baran Anna Maria, *Za boží pravdy a lidská práva*. Saskatun, 1944, s. 102, 103.

¹⁴² Časoslov - Breviář liturgie hodin.

¹⁴³ Tamtéž, s. 68 – 69.

Z uvedeného můžeme vidět, že Emilijan nehleděl na prosby osob mu blízkých, ani na hrozby policie, a nadále pokračoval ve své činnosti a křtil Židy. Také napsal dopis policii města s prosbou, aby mu dovolili přijít do ghetta a odsloužit tam liturgii pro pokřtěné a připomenout jim křesťanské povinnosti. Jiný dopis poslal Emilijan Adolfu Hitlerovi, v němž ho prosil, aby zastavil svoje zločinné akce. Pochopitelně žádnou odpověď na tyto dopisy nezískal, ale znovu dostal předvolání na gestapo. Tam mu po výhrůžkách ukázali udání volksdeutscherů (Němci podle národnosti), ve kterém bylo uvedeno, že pokřtěním Židů Kovč velice poškozují jejich práci. Ale dokonce ani tentokrát gestapo nezatklo Kovče. Byl vydán příkaz, aby ho zatkli na ukrajinské policejní stanici a pak, po likvidaci ghetta se zbytkem Židů, jej poslali do Belzského koncentračního tábora.¹⁴⁴

22. prosince roku 1942 na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie přišel do Peremyšlan početný oddíl německého vojska a začal všechny Židy z ghetta nahánět na tržiště, kde měli celý den ležet ve sněhu a blátě obličejem k zemi. Tehdy přišel zástupce gestapa k vedoucímu města Mychajlu Škil'nykovi a oznámil mu, že je to poslední den, kdy bude město očištěno od Židů a také se zmínil, že má rozkaz k zatčení Kovče. Když to Mychajlo Škil'nyk uslyšel, poslal městského úředníka Stacha Hiščynského do chrámu, kde Emilijan sloužil liturgii, aby ho upozornil, že ho chtějí zatknout. Po liturgii Emilijan souhlasil s tím, aby šel se Stachem do jeho domu, kde počkal až do konce akce. Ale vedoucí ukrajinské policie, s úmyslem zabránit zatčení faráře, navrhnul cestou do chrámu německému veliteli, aby si zašli vypít štamprli vodky. V družstevním spolku popíjeli tak dlouho, až velitel na lavici usnul. Takovým způsobem se podařilo strávit čas až do odjezdu transportu s Židy do Belzu (dnes je to území Ukrajiny).¹⁴⁵ Z toho je zřejmé, že Ukrajinci hluboce prožívali další osud faráře Kovče a dělali o něj si starosti. Proto se všemožnými způsoby snažili překaziti jeho zatčení. Současně však jeden ze sovětských zdrojů tvrdí, že právě díky udáním Ukrajinců, kteří spolupracovali s německou vládou a zastávali dobrá místa v Peremyšlanech, byl Kovč Němci zatčen.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 69.

¹⁴⁵ ŠKIL'NYK Mychajlo. *Z mých vzpomínek na otce Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. //APC UHKC. Rukopis, s. 13 – 15.

¹⁴⁶ *Pravda o unii: materiály a dokumenty: 2.* Vydání / red. MALANČUK Volodymyr, Lvov, 1968, dok. Čís. 244, 362.

Zatčení a uvěznění

30. prosince roku 1942 předvolali Emilijana Kovče na gestapo. Oblékl se do kleriky, nechal klíče na stole od domu a poprosil Mariji, která mu pomáhala s prací v prychnodstvi (farní dům), aby vyřídila dětem, že mají zachovat svou hrdost a nemají chodit prosit za jeho propuštění. Za půl hodiny se po městě rozšířila zpráva, že po cestě na nádraží dva policisté chytili Kovče, posadili ho do auta a jeli s ním směrem na Lvov. Teprve za dva dny se dozvěděli, že je ve věznicí na ulici Lonckého.¹⁴⁷ Během pobytu Emilijana ve vězení se různými způsoby pokoušeli o to, aby byl propuštěn. Farníci slíbili, že za propuštění kněze dá město veškeré zásoby celého kontingentu (obilí, maso a jiné produkty), který jim uložili Němci. Ve sběru produktů jim dokonce pomáhali i lidé ze sousedních vesnic. Německý okresní starosta slíbil, že požádá gubernátora Dr. Wachtera ve Lvově, aby Kovč byl propuštěn.¹⁴⁸ Velké úsilí v záležitosti propuštění gestapem vynakládal metropolita Andrej Šeptyckyj. Snažil se, aby gubernátor Lvova propustil z vězení pět kněží, mezi nimiž byl i Emilijan Kovč. Za několik dní byli čtyři kněží propuštěni, ale Kovč i nadále zůstal zatčen.¹⁴⁹ Také farář ze sousední vesnice Uškovyči, kněz Maxim Panasiuk, žádal o propuštění Emilijana.¹⁵⁰ Jezdil na gestapo, kde jim dokazoval nevinu Emilijana Kovče. Pozorně ho vyslechli a potom mu přečetli úryvky z kázání Kovče, v nichž odsuzoval Němce za jejich zločiny, zvláště za deportaci na nucené práce do Německa, za ponižování a týrání děvčat a také za jeho proslov ve funkci okresního starosty, kdy káral německou vládu a vyzýval mládež, aby nesloužila a nespolupracovala s Němci. Pak jeden z gestapáků pohrozil knězi Panasjukovi, aby už vícekrát prosit za propuštění Kovče nechodil, protože jinak se ocitne i on sám tam, kde je Emilijan.¹⁵¹

Kovčovi sice bylo slíbeno, že ho propustí z vězení, ale jen za podmínky, že podepíše prohlášení o tom, že již nebude dále udělovat křest Židům, protože taková jeho činnost protirečí politice německého úřadu. Je pochopitelné, že takové prohlášení

¹⁴⁷ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 70.

¹⁴⁸ ŠKILNYK Mychajlo. *Z mých vzpomínek na otce Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. //APC UHKC. Rukopis, s. 16 – 17.

¹⁴⁹ KURDYDYK Anatol, *Krvavé stopy* // Neděle čís. 133. Aschaffenburg, 1948.

¹⁵⁰ Kněz Maxim Panasjuk se narodil roku 1872, kněžské svěcení přijal v roce 1898 a od roku 1920 byl farářem v obci Uškovyči v Peremyšlanském děkanátě. Datum jeho smrti není známo. Viz. Schematismus duchovenstva Lvovské archieparchie na Boží rok 1938. – Lvov, 1938, s. 61.

¹⁵¹ Kovč Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 71.

jim otec nepodepsal, a odpověděl: „Já znám pouze jednu vládu, které jsem přísahal věrnost, když jsem na sebe vzal povinnosti kněze. Můj vládce je Kristus a já mu budu věrný.“¹⁵² Když se snažili Emilijana přesvědčit, že se tu nejedná o nějaké vyšší principy, ale pouze o Židy, odpověděl: „Zákon, který mi dal můj Vládce, říká, abychom křtili všechny ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Není tam ani slovo o Židech. Kdo bude chtít, toho ve jménu tohoto zákona pokřtím. Pokud nechcete, abych toto dělal, je pro vás jediná možnost. Postarejte se, aby mě suspendovali, zbavili kněžských práv i povinností a teprve potom nebudu pokračovat v této činnosti.“¹⁵³

Svým příkladem povzbuzoval Emilijan Kovč i jiné vězně a pokud byl někdo odsouzen na smrt, snažil se takového člověka co nejlépe připravit na setkání s Bohem. Každý den ráno sloužil božskou liturgií,¹⁵⁴ zpovídal a podával vězňům svaté přijímání.¹⁵⁵ Zajímavá a vzrušující je vzpomínka spoluvězně Petra Bašuka, kterou od něho pouhou náhodou slyšela dcera Emilijana, ale až ve Winnipegu. Bašuk řekl: „Staříčkový kněz, jak se jen začalo rozednívat, stál u zamřížovaného okna. Jeho klerika, roztrhaná během vyšetřování, sotva držela na ztýraném a zraněném těle a on se snažil stát... V té době ještě vězni po každodenních výsleších, které se neobešly bez nemilosrdného bití, ještě tvrdě spali. Probudil mě šepot jeho modlitby, ale dělal jsem, že spím, abych nevzbudil ostatní. Dívám se a vidím, jak kněz žehná spící vězně. Zvedl ruce nahoru a šeptá: „Věřím...“ Jasně jsem pochopil, že slouží svatou liturgií. Poklekl jsem a nevím, jak se to stalo, vždyť jsem byl zocelený vězněním a těžkým bitím, sklonil jsem hlavu a upřímně se rozplakal. Vrylo se mi to do paměti, jako by to bylo dnes. Vidím toho kněze v roztrhané klerice s pozvednutýma rukama vzhůru. Přes zamřížované okno pronikají paprsky vycházejícího slunce, na poraněném obličejí kněze je zářivý úsměv, vždyť přináší nekrvavou oběť – slouží svatou liturgií.“¹⁵⁶ Když se Marije zeptala, zda si pamatuje jméno toho kněze, uslyšela odpověď: „Emilijan Kovč.“ Teprve po několika chvílích se vzpamatovala a zašeptala: „To byl můj tatínek!“¹⁵⁷

Z dopisů Kovče, které psal svým dětem, je zřejmé, že si vůbec na utrpení nestěžoval. Jenom je vždycky prosil, aby dostali od mnichů Basiliánů,

---

¹⁵² KURDYDYK Anatol, *Krvavé stopy* // Neděle čís. 133. Aschaffenburg, 1948.

¹⁵³ HORVATH A. Candidate for sainthood // Pace. Vol. II. Num. 6. – Toronto: Pace Publishers Ltd. 1955. s. 9.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 9.

¹⁵⁵ Bibliografické údaje k dějinám Ukrajinců v Kanadě. – Kanada: UVAN, 1986. s. 1013.

¹⁵⁶ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 76.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 76.

nebo mnichů Redemptoristů mešní víno. Také je často žádal, aby předali informaci, nebo poslali dopisy o věznicích jejich rodinám.¹⁵⁸ Nikdy Emilijan nepsal o morálním a fyzickém týrání, ani o tom, jak se mu vysmívali. Proto se o tom dovídáme od jiných lidí, kteří v té době byli svědky toho, jak Emilijana mučili. Jeden volksdeutscher, Polák ze Slezska, který pracoval ve věznici na Lonckého ulici a předával otcí potřebné věci, vyprávěl, jak jeho spolupracovník Kucharskyj, který pocházel z Peremyšľan a dobře Emilijana znal, staříckého kněze ponižoval a týral. „Bil ho po obličejí, trhal jeho kněžský oděv, dupal po něm a hystericky křičel: „To tobie, kabanie, za Polske!“ (To je pro tebe, svině, za Polsko).“¹⁵⁹ Taková scéna se opakovala téměř při každém setkání Kucharského s Kovčem.

Na tuto událost vzpomíná Vasyl Ščerbij. Píše o vzpomínce na spoluvězně Emilijana: „Nepředstavitelná tíha naplňovala naše srdce při pohledu na to, jak hodili otce do naší cely jako nějakou věc a ne lidskou bytost. Slabostí už vůbec nevládl svým nohám, byly nehybné. Snažili jsme se ho umístit na poměrně pohodlném místě, v koutku. Seděl dole a dobráckýma, moudrýma očima se na nás díval. Na jeho obličejí nebyla vidět žádná sklíčenost, jak tomu bývá u lidí trpících velkou bolestí. Nějaký nadpozemský úsměv vyzařoval z laskavé tváře tohoto kněze. On, starý kněz, bitý, mučený, utěšoval nás mladé. Polohlasně se modlil za nás, za svoje stádo a za všechny trpící.“¹⁶⁰ Ani kruté vězeňské týrání nezlomilo přesvědčení Emilijana Kovče, ale naopak zocelilo jeho ducha, z něhož stále více vyzařoval klid a vědomí toho, že věznice je právě to místo, kam ho poslal Hospodin a kde ho právě nejvíce potřebují trpící. Stal se tu kaplanem vězňů, mezi něž patřil i on sám. Dokonce i tehdy, když Emilijana odvedli i s jeho věcmi a všichni doufali v jeho propuštění, on slíbil, že se tam vrátí, protože ho tam všichni potřebují. Za několik hodin Kovče přinesli zpátky do cely. Byl velmi zmlácen a v bezvědomí. Ale když přišel k sobě, usmíval se a připomněl slova svého slibu, že se k nim opět vrátí.¹⁶¹ Několikaměsíční pobyt Emilijana Kovče ve věznici ve Lvově na ulici Lonckého nepřinesl německé vládě očekávaný výsledek, proto se rozhodli jej úplně zničit. A tak v srpnu roku 1943 převezli Kovče do koncentračního tábora „Majdanek“.

---

¹⁵⁸ Kopie dopisů Emilijana Kovče svým dětem z vězení na ulici Lonckého. // APC UHKC.

¹⁵⁹ KOVČ Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, s. 74.

¹⁶⁰ ŠČERBIJ Volodymyr, *Viděl jsem ho téměř každý den zblízka*. //APC UHKC. Rukopis, s. 3.

¹⁶¹ HORVATH A. Candidate for sainthood // Pace. Vol. II. Num. 6. – Toronto. Pace Publishers Lid, 1953. – s. 9.

Pobyt v koncentračním táboře „Majdanek“

Všechny koncentrační tábory, které vytvořily německé úřady, byly rozdělené do tří skupin. V třetí skupině byly nejtvrdší tábory, které se jmenovaly likvidační koncentrační tábory (Fernichtungslager). Tam posílali nejnebezpečnější osoby, na jejichž průvodních dokumentech bylo uvedeno, že jejich návrat není žádoucí (RU – Rückkert unerwünscht). V podstatě život vězňů v těchto táborech trval jenom tři měsíce.¹⁶²

Koncentrační tábor „Majdanek“ vznikl nedaleko Lublina (Polsko) v roce 1940 a byl táborem třetí skupiny. Kolovaly o něm i ve Lvově na Lonckého ulici příšerné historky, takže se vězni více báli dostat se tam než do Auschwitzu. Tábor se dělil na pět oddělení. V prvním oddělení byla hlavní kuchyň a také tu bydleli pracovníci komanda, kteří spolupracovali s administrativou tábora. Ve druhém oddělení byli vojenští zajatci ze sovětské armády, většinou invalidé. Také tu bylo zbudováno velké krematorium.¹⁶³ Ve třetím a čtvrtém oddělení byly pracující z různých čet a v pátém oddělení byly uvězněné ženy a děti.¹⁶⁴ Každé oddělení mělo 25 budov-bloků, ale v každém z nich bylo umístěno 300 – 700 vězňů. Jenže baráky byly tak přeplněné, že na jednom lůžku musely spát 3 – 4 osoby.¹⁶⁵

Emilijana Kovče přidělili do 14. bloku ve třetím oddělení a dali mu číslo „2399“. Jako označení státní příslušnosti bylo na oděvu našito písmeno „P“ (tedy polská). Blokovým dozorcem 14. baráku byl Polák Zikmund Müller. Ten, aby se udržel na svém místě, všechny nemilosrdně bil a „utěšoval“ je, že ke svým blízkým se mohou vrátit jediným způsobem, a to „přes komín krematoria“. I přes to všechno se k otci Kovčovi choval dosti shovívavě, dokonce mu někdy dovolil v koutku baráku odsloužit bohoslužbu, a když otec zpovídal a podával přijímání vězňům, dělal, že nic nevidí.¹⁶⁶

---

¹⁶² MARUNČAK Mychajlo, Ukrajinští političtí vězni v nacistických koncentračních táborech. – Winnipeg, 1996, s. 16.

¹⁶³ Na procesu pohlavárů Třetí říše v Nürbergu byla uvedena statistika, podle níž v koncentračním táboře Majdanek bylo spáleno více než milion lidí, hlavně Židů a muslimů. Tamtéž, s. 237 – 238.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 237 – 238.

¹⁶⁵ ZACUCHNYJ Mychajlo. *Vzpomínky na Emilijana Kovče*. Brooklyn 6. 10. 1974. // APC UHKC. – Rukopis, s. 1.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 1.

Emilijana Kovče přidělili na práci přímo v táboře: zametal dvůr, nosil zelenou trávu na ozdobu baráků a kamení na vydláždění dvoru. I když tato práce nebyla příliš těžká, stejně musel být stále v pohybu kvůli ustavičnému dohledu dozorců. Díky starostlivosti metropolity Andreje Šeptyckého bylo dovoleno posílat otcí Kovčovi balíky s potravinami.¹⁶⁷ Balíky a dopisy byly jedinou možnou formou kontaktu dětí s otcem Kovčem, protože povolení na jeho návštěvu nebylo možné dostat. V knize od kněze Ivana Lebedovyče „Polní kaplani UHA“ jsem však našel vyprávění podplukovníka Romana Dolynského, o tom, jak se mu podařilo shledat se s Emilijanem Kovčem, s kterým se znal ještě z doby Ukrajinské haličské armády. Událost popisuje těmito slovy: „Setkání bylo velmi bolestné a tragické. V srdci jsem si uchoval podobu Emilijana Kovče takovou, jak jsem ho viděl téměř před pětadvaceti lety. Byl tehdy vysoké postavy, s vysokým čelem, krásnou bohatou čupřinou a orlím pohledem. Teď jsem uviděl shrbeného starce s řídkými šedivými vlasy, téměř bezzubého, chorobného vzhledu a fyzicky úplně vyčerpaného. Ale i takto změněného jsem Kovče poznal. Téměř hodinu trvala naše rozmluva, během níž jsem se ho snažil uklidnit. Dokonce i v takových podmínkách zůstal Kovč sám sebou. Hluboko v jeho očích dřímala jiskra syna bojující Církve, vytrvalého bojovníka za lepší osud.“¹⁶⁸ Zaslouhou Romana Dolynského dostal Emilijan samostatnou místnost v baráku a nemocniční stravu. Také se mu podařilo dosáhnout toho, že od velitele tábora Kovč dostal povolení, aby mohl každou neděli v nejbližším kostele sloužit božskou liturgií. Již příští den přišel Kovč v doprovodu strážce do kostela, odsloužil recitovanou svatou liturgií, při níž mu ministroval Roman Dolynskij.¹⁶⁹ Vzhledem k tomu, že později za toto vše byl podplukovník Dolynskij předvolán k administrativní zodpovědnosti, můžeme předpokládat, že všechny tyto úlevy, které dostal pro Emilijana Kovče byly zrušeny. Emilijan Kovč bez ohledu na těžké životní podmínky v táboře a také bez ohledu na nebezpečí smrti, dále pokračoval ve vykonávání svých kněžských povinností. Stal se duchovním vůdcem pro všechny spoluvězně: modlil se s nimi, zpovídal a podporoval je na duchu. Proto si ho všichni vězni velice vážili, měli ho rádi a také často chtěli vykonávat místo něho těžkou práci v táboře.¹⁷⁰ Když se Emilijan dozvěděl, že se jeho rodina a metropolita Andrej Šeptyckij angažují v záležitosti jeho propuštění, napsal svým dětem dopis: „Chápu, že se snažíte o to, abych byl propuštěn, ale prosím vás, nic

¹⁶⁷ KURDYDYK Anatol, *Krvavé stopy* // Neděle čís. 133. Aschaffenburg, 1948.

¹⁶⁸ LEBEDOVYČ Ivan, *Polní kaplani UHA* (Ukrajinské haličské armády). – Winnipeg, 1963, s. 140.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 140.

¹⁷⁰ Viz. LUCKYJ Mychajlo, *Emilijan Kovč byl můj soused*. – Toronto. 20. 12. 1959. // APC UHKC., s. 6.

v této záležitosti nepodnikejte. Včera tu zabili padesát osob. Pokud tu nebudu, kdo jim pomůže snést toto utrpení? Odešli by na věčnost se všemi svými hříchy, ve sklíčenosti, se ztrátou víry, a to by je provázelo do pekla. Teď jdou na smrt s hlavou zvednutou vzhůru a svoje hříchy zanechávají za sebou. Takto tedy přecházejí most na věčnost.“¹⁷¹ Velmi výmluvný je ještě jeden dopis od Kovče, který taktéž poslal z koncentračního tábora. Není pochyb o tom, že ho napsal člověk, který považoval svou osobní tragédii za Boží požehnání, a ne vězeň, který byl malomyslný a zatvrzelý. Ještě jednou se zde zdůrazňuje připravenost Emilijana sloužit a odevzdat svůj život za druhé. Děkuje Hospodinu za jeho dobrotu a říká, že koncentrační tábor je jediné místo kromě nebe, kde by chtěl přebývat. „Tady jsme si všichni rovni: Poláci, Židé, Ukrajinci, Rusové, Lotyšši i Estonci. Mezi všemi přítomnými jsem jediný kněz já. Vidím tady Boha, který je pro nás všechny stejný, nezáleží na náboženských rozdílech, které jsou mezi námi. Možná, že naše církve jsou různé, ale ve všech těchto církvích kraluje jeden všemohoucí Bůh. Když sloužím bohoslužbu, modlí se všichni... Umírají různě, ale všem jim pomáhám přejít ten most na věčnost. Cožpak to není požehnání? Cožpak to není nejvznešenější věnec, který mi Hospodin mohl dát na moji hlavu? Právě tak. Tisíckrát za den děkuji Hospodinu za to, že mě poslal právě sem. O nic víc ho neprosím. Netrapte se a nebuďte sklíčení z toho, že jsem tady. Naopak, radujte se společně se mnou. Modlete se za ty, kteří vytvořili tento koncentrační tábor a za ty, kteří vymysleli tento systém. Oni jsou jediní, kteří potřebují naše modlitby. Kéž se nad nimi Hospodin smiluje.“¹⁷² A tak díky Emilijanovi se vězni již nebáli smrti a šli do plynových komor s úsměvem a dokonce s písní na rtech.¹⁷³ Zanedlouho však přišla řada i na Kovče.

Smrt kněze Emilijana Kovče

Po vánocích v roce 1944 Emilijan Kovč těžce onemocněl. Měl žaludeční potíže, což se nepodařilo utajit před dozorcem baráku, který ho poslal do koncentrační nemocnice. Jeden z vězňů, který byl společně s Emilijanem v nemocnici, tvrdil, že na začátku února Kovče přemístili do jiného baráku.¹⁷⁴ O dalším osudu Emilijana

---

¹⁷¹ Horvath A. Candidate for sainthood // Pace. Vol. II. Num. 6. – Toronto: Pace Publishers Ltd. 1955. – s. 24.

¹⁷² tamtéž, s. 140.

¹⁷³ tamtéž, s. 140.

¹⁷⁴ ZACUCHNYJ Mychajlo. *Vzpomínky na Emilijana Kovče*. Brooklyn 6. 10. 1974. // APC UHKC. – Rukopis, s. 3.

spoluvězni již nic nevěděli, protože ho už nikdo víckrát neviděl. V únoru se také vrátila zásilka, na níž bylo napsáno, že Emilijan Kovč zemřel na následky poranění nohy.¹⁷⁵

Dlouho nikdo z rodiny nevěděl nic o přesném datu smrti otce Kovče a na všechny dotazy, které posílali na adresu muzejního archivu Majdaneku, přicházely odpovědi, že na seznamu vězňů se jméno Emilijana Kovče vůbec nenachází. Teprve v roce 1972 se Mariji, dceři Emilijana, podařilo dostat informaci o smrti otce, v níž bylo uvedeno, že vězeň koncentračního tábora „Majdanek“ Emilijan Kovč zemřel 25. března roku 1944 na komplikace hnisavého zánětu pojivové tkáně pravé nohy, který způsobil selhání krevního oběhu.¹⁷⁶ O takové smrti hovoří oficiální prameny, ale každý komu se podařilo přežít a dostat se z tábora ví, že tu nikdo neumíral přirozenou smrtí, dokonce ani nemocí. „Pomáhala“ jim střela „milosrdného“ dozorce nebo plynová komora a pak krematorium.

Když byla Ukrajina prohlášena za samostatný stát, Peremešljanci a Korosanci usilovali o úctu k paměti na tohoto kněze. A tak zhotovili pamětní desku na fasádě domu, kde bydlel, tedy ve městě Peremešljany, na ulici Poštova, číslo jedna, a její kopii ve vesnici Korosno. V tentýž čas rozhodnutím Peremešljanské městské rady, pod jednacím číslem 463, z 25. srpna 1966 ulici Poštovou přejmenovali na „Ulici blaženého Emiliana Kovče“. Všechno je to uděláno kvůli tomu, abychom nezapomněli na člověka, který si zasloužil úctu nejen v tomto městě. Na této pamětní tabuli jsou slova Janova evangelia: „Nikdo nemá větší lásku, než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ (Jan 15,13). Tato slova odpovídají mučednickému a životnímu krédu Emiliana Kovče, který do poslední chvíle svého života nesl svůj kříž, kříž průvodce a zachránce všech, kdo trpí, a těch, kdo pochybují ve víře. Synod UHKC, který se konal 2. - 9. 9. 2008 v Kyjevě, prohlásil Emiliana Kovče za patrona všech kněží UHKC.¹⁷⁷

V září roku 1999 Židovská rada Ukrajiny posmrtně udělila otci Emilijanu Kovčovi titul „Pravednyk Ukrajiny“ Bohabojný muž (spravedlivý muž) Ukrajiny¹⁷⁸. 27. června roku 2001 při božské liturgii ve Lvově na hipodromu byl Emilijan Kovč Svatým otcem Janem Pavlem II. prohlášen blahosloveným mučedníkem Ukrajinské řeckokatolické církve.

---

¹⁷⁵ KURDYDYK Anatol, *Krvavé stopy* // Neděle čís. 133. Aschaffenburg, 1948.

¹⁷⁶ – Dodatek čís. 5.

¹⁷⁷ MACELJUCH Vasyl, Hrehit- historicko znalecký turistický časopis. č. 7. 2010-2011. s. 3.

¹⁷⁸ – Dodatek čís. 6.

Dne 20. února roku 2002 v Lublině, která se nachází nedaleko od místa, kde Emilijan Kovč zemřel, v římskokatolickém kostele svatého Ondřeje Boboly, odsloužil nejvyšší představitel Ukrajinské řeckokatolické církve kardinál Ljubomyr Huzar děkovnou svatou liturgií. Koncelebrovalo s ním 9 biskupů, více než 60 kněží – kaplanů. Při této liturgii byl posvěcen nově zbudovaný ikonostas bratrstva, do kterého byli započtení svatí polského a ukrajinského národa.¹⁷⁹ Je pozoruhodné, že na ikonostasu kromě ukrajinských svatých – Vladimíra Velikého, kněžny Ol'hy, mučedníka Josafata Kunceviče a polských svatých – svatého Vojtěcha, královny Jadwigy, Ondřeje Boboly a Maximiliána Kolbeho, je umístěna také ikona blaženého kněze mučedníka Emilijana Kovče. Hlavní myšlenkou svaté liturgie byla slova z dopisu kněze Emilijana: „Když sloužím liturgii, všichni se modlí společně, modlí se různými jazyky. Cožpak Hospodin nerozumí všem těmto jazykům?“¹⁸⁰ A takto se stal Kovč ne jen svatým, ale také symbolem smíření národů, což dokazují příčiny i okolnosti jeho smrti.

---

¹⁷⁹ Kázání patriarchy Ljubomyra Huzara v Lublině (Polsko) dne 20. února roku 2002 // *Blahovisnyk* čís. 2. Lvov, 2002, s. 258.

¹⁸⁰ BAGINSKI Dobrosław, kněz Andrzej Bzubiez. *Dar jednoty*. Lublin. Farnost svatého Ondřeje Boboly. – s. 5.

Závěr

Minulé století se svými ideologiemi a světovými válkami se stalo jednou z nejtragičtějších stránek dějin lidstva. Je to období, které se vyznačuje znevažováním lidských hodnot, výchovou nových osobností vytvářejících svůj osobní kult a předhazováním společnosti „vyšších“ ideálů než je Bůh. V důsledku geopolitické polohy se stala Ukrajina arénou, na níž se odehrávaly nejstrašnější události 20. století. První i druhá světová válka, hladomor, židovský holocaust, masové deportace obyvatelstva na Sibiř, nucené práce v Německu, pronásledování Ukrajinské řeckokatolické církve sovětskou vládou, ničení duchovenstva a uvědomělé inteligence, atd. Ale i za těchto podmínek existovali lidé, kteří nesouhlasili s existujícím režimem. Riskovali svůj vlastní život i život svých rodin a odvážně vystupovali proti zákonům, které popíraly lidskou důstojnost. Neobyčejně statečný postoj zaujali řeckokatoličtí duchovní, a zvláště ti kněží, kteří zůstali věrni Kristově službě a nepodlehli různým zákeřným provokacím a slibům, ale naopak až do konce života věrně kráčeli zvolenou cestou a přijali mučednickou korunu. Jedním z takových kněží mučedníků byl i Emilijan Kovč, což dokazuje jeho život a pastorační služba.

Obětavá služba Emilijana Kovče všem potřebným bez rozdílu věku, sociálního postavení, národnosti a dokonce náboženského vyznání i vlastní mučednická smrt tohoto spravedlivého jsou svědectvím toho, že se jednalo o neobyčejnou osobnost. Ustavičné sledování, věznění, ani opakované hrozící nebezpečí zastřelením nezviklaly jeho mínění, ale naopak upevnily přesvědčení o jeho kněžském povolání. Zvláště neochvějně byly jeho názory, pokud se jednalo o spásu duší. V prosinci roku 1941, když byl upozorněn, že mu hrozí smrt kvůli udělování křtu Židům, Emilijan Kovč řekl, že smrt není důležitá, protože stejně všichni jednou dříve nebo později zemřeme. Je však důležité zemřít za něco, kvůli velkému cíli, a pak je smrt narozením do nového věčného života.¹⁸¹

Po probádání a rozboru působení Emilijana Kovče, nyní blahosloveného, můžeme společně se Svatým otcem Janem Pavlem II. s určitostí říci: „S Božím požehnáním šel vítěznou cestou až do konce. Je to cesta, na kterou nás přivádí

---

¹⁸¹ A. Horvath. Candidate for sainthood// Pace. Vol. II. Nom. 6. – Toronto: Pace Publishers Ltd, 1955. – s. 24.

odpuštění a pokora, je to cesta k světlému Vzkříšení po oběti na Golgotě.“ (Z promluvy papeže Jana Pavla II. při božské liturgii 27. června roku 2001 ve Lvově). Emilijan se stal příkladem úsilí za prosazování pravdy, učitelem křesťanského života a lásky k bližnímu. Kristova slova: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život“ (Jan 15, 13) našla svoji plnou realizaci v osobě Kovče.

Nyní, kdy seznam ukrajinských světců byl doplněn novými jmény, jmény lidí, které si ještě mnozí z nás pamatují, je naší povinností seznámit se s jejich životem, osvojit si jejich úsilí, jít cestou lásky, která vše přemáhá a být hrdými na Ukrajinskou řeckokatolickou církev, která v nejtragičtějším období své existence měla vždy ušlechtilé osobnosti, které se staly světlem ne jen pro ukrajinský národ, ale pro celý svět. „Tak nesmírné je množství těch, kteří se na nás dívají! Odhodme proto všechno, co by nás mohlo zatěžovat, všechno, co by nás mohlo rozptylovat, a vytrvale běžme běh o závod, který je nám určen. Mějme oči upřeny na Ježíše: od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti. Místo radosti, která se mu nabízela, vzal na sebe kříž a nic nedbal na urážky; teď sedí po pravé straně Božího trůnu.“ (Žid. 12, 1-2)

Anotace

Jméno a příjmení autora: Volodymyr Malskyi

Název práce: Život a působení Bl. Omeljana Kovče (1884-1944) v kontextu doby.

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jonová, Th. D.

Počet stran: 61.

Počet příloh: 8.

Klíčová slova:

Emilijan Kovč

Ukrajinská Řecko-katolická církev

Křest

Diplomová práce představuje život a působení Emilijana Kovče, který v průběhu svého života usiloval o to, aby zodpovědně plnil své kněžské povinnosti. Za to byl pronásledován ale i přesto nepřestával být věrným služebníkem. Ve své práci vycházím zejména z archivních záznamů a literatury.

Annotation

Name and surname: Malskyi Volodymyr

Title of work: Life and work of Bl. Omeljan Kovch (1884-1944) in the historical context.

Supervisor: PhDr. Jitka Jonová, Th. D.

Number of pages: 61.

Number of attachments: 8.

Keywords:

Emilijan Kovč

Ukrainian Greek Catholic Church

Baptism

This thesis presents life and work of Emilijan Kovč. In his life he made effort to honestly fulfil his priest duties. Although he was persecuted, he remained faithful servant. This work is based on archive records and literature.

Seznam zkratk

APC UHKC - Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve.

OUN – Organizace Ukrajinských nacionalistů.

USHA - Ústřední státní historický archiv.

CD - německá Služba vnitřní bezpečnosti.

UVO – Ukrajinská vojenská organizace.

NKVD-Lidový komisariát vnitřních záležitostí

ZUNP- Západní ukrajinská lidová republika.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

ЗАЦУХНИЙ Михайло, *Спогади про о. Е. Ковча*. – Бруклін. 6. 10. 1974. // АПЦ УГКЦ. [ZACUCHNYJ Mychajlo. *Vzpomínky na Emilijana Kovče*. Brooklyn 6. 10. 1974. // APC UHKC. – Rukopis.]

Луцький Михайло. *Отець Е. Ковч був моїм сусідом*. – Торонто. 20. 12. 1959. // АПЦ УГКЦ. [LUCKYJ Mychajlo, *Emilijan Kovč byl můj soused*. – Toronto. 20. 12. 1959. // APC UHKC.]

Прибила Ольга. *Спомини про місто Перемишляни та діяльність громадську і душпастирську о. Еміліяна Ковча*. – Сиракузи. 6. 06. 1985. // АПЦ УГКЦ. – Рукопис. 16 с. [PRYBYLA Olha, *Vzpomínky na město Peremyšljany a na společenské a pastorační působení Emilijana Kovče*. – Syrakuzy. 6. 06. 1985. // APC UHKC. – Rukopis. 16. s.]

Пришляк Іван. *Спогади про о. Еміліяна Ковча*. – Філадельфія. 23. 11. 1978. // АПЦ УГКЦ. – Рукопис. – 5 с. [PRYŠLJAK Ivan, *Vzpomínky na otce Emilijana Kovče*. – Filadelfie. 23. 11. 1978. // APC UHKC. – Rukopis. 5. s.]

Щербій Володимир, *Спомин про священика-мученика* // АПЦ УГКЦ. – Рукопис. – 3 с. [ŠČERBIJ Volodymyr. *Vzpomínky na kněze mučedníka*. // APC UHKC. – Rukopis. 3. s.]

Щербій Володимир, *Я його бачив майже щодня зблизька* // АПЦ УГКЦ. – Рукопис. – 14 с. [ŠČERBIJ Volodymyr. *Viděl jsem ho téměř každý den zblízka*. // APC UHKC. – Rukopis. 14. s.]

Шкільник Михайло. *З моїх споминів про о. Е. Ковча*. – Вінніпег. 3. 04. 1960. // АПЦ УГКЦ. [ŠKIENYK Mychajlo. *Z mých vzpomínek na Emilijana Kovče*. – Winnipeg. 3. 04. 1960. // APC UHKC. Rukopis. 17. s.]

Копії листів Еміліяна Ковча з в'язниці на вулиці Лонцького до своїх дітей // АПЦ УГКЦ. [Kopie dopisů Emilijana Kovče svým dětem z vězení na ulici Lonckého. // APC UHKC.]

Ústřední státní historický archiv Ukrajiny ve Lvově (CDIA – Central'nyj Deržavnyj Istoryčnyj Archiv Ukrajiny)

Центральний Державний Історичний Архів (ЦДІА) України у Львові, ф. 358, оп 1, спр. 89. [USHA Ukrajiny ve Lvově, f. 358, op 1, spr. 89.]

Archiv Institutu dějin církve ukrajinské katolické univerzity, Lvov

Інтерв'ю з Володимирою Сенік, від 15. 02. 94. м. Львів. // АІІЦ. П – І – І – 380. – 53 с
[Interview s SENYK Volodymyrou, od 15. 02.1994, Lvov. // APC. P – I – I – 380. s. 53.]

Literatura

Ковч – БАРАН Анна Марія, *За Божі правди і людські права*. – Саскатун, 1994. – 180 с. [KOVČ– Baran Anna Maria. *Za boží pravdy a lidská práva*. – Saskatun, 1944, 180. s.]

Ковч Еміліян, *Чому наші від нас утікають*. – Львів, 1932. –146 с. [KOVČ Emilijan. *Proč naši od nás utíkají*. Lviv, 1932, 146. s.]

КОЗАК Михайло, *Пом'яни, Господи, душі слуг твоїх*. – Перемишль – Львів, 2002. – 279 с.
[KOZAK Mychajlo, *Pamatuj, Hospodine, na duše tvých služebníků*. – Peremyšljany – Lvov, 2002. 279. s.]

ЛЕБЕДОВИЧ Іван, *Полеві духовники УГА*. – Вінніпег, 1963. – 327 с. [LEBEDOVYČ Ivan. *Polní kaplani UHA (Ukrajinské haličské armády)*. – Winnipeg, 1963, 327. s.]

МАРУНЧАК Михайло, *Українські політичні в'язні в нацистських концентраційних таборах*. – Вінніпег, 1996. – 364 с. [MARUNČAK Mychajlo, *Ukrajínští političtí vězni v nacistických koncentračních táborech*. – Winnipeg, 1996, 364. s.]

Мартирологія українських церков. – Торонто – Балтимор, 1985. – Т. II. – 839 с.
[*Martyrologie ukrajinských církví*. – Toronto – Baltimor, 1985. Т. II, 839. s.]

Мученики – джерело чудотворної сили. – Львів, 2000. – 64 с. [Mičedníci – pramen zázračné síly. Lvov, 2000, 259. s.]

Варшавські українознавчі записки. – Варшава, 1989. – Т. I. – 259 с. [Varšavské ukrajinské znalecké poznámky. – Varšava, 1989. 259. s.]

ЖАРОВСЬКИЙ Олег, Іван Кипріян. *Життя та діяльність*. – Львів, 2002. – 64 с.
[ŽAROVSKYJ Oleh, KYPRIJAN Ivan. *Život a činnost*. – Lvov, 2002, 64. s.]

ЖУКОВСЬКИЙ Аркадій, Субтельний Орест, *Нарис історії України*. – Львів: НТШ, 1992. – 232 с.
[ŽUKOVSKYJ Arkadij, SUBTELNYJ Orest, *Nárys dějin Ukrajiny*. – Lvov: NTŠ, 1992, 232. s.]

КОВБА Жанна, *Людяність у безодні пекла. Поведінка місцевого населення Східної Галичини в роки “остаточного розв'язання єврейського питання”*. – Київ, 1998. –

268 с. [КОВБА Žanna, *Lidskost v bezedném pekle. Chování místního obyvatelstva ve Východní Haliči v letech „definitivního vyřešení židovské otázky“*. Kyjiv, 1998, 268. s.]

Косик Володимир, *Україна і Німеччина у Другій світовій війні*. – Париж – Нью-Йорк – Львів, 1993. – 660 с. [KOSYK Volodymyr. *Ukrajina a Německo ve druhé světové válce*. – Paříž – New York – Lvov, 1993, 660. s.]

КРАВЧУК Андрій. Християнська соціальна етика під час німецької окупації Галичини // *Ковчег. Науковий збірник із церковної історії*, Львів, 2000. – Ч. II. – 520 с.

[KRAVČUK Andrij. *Křesťanská sociální etika během německé okupace Haliče // Kovčeh. Naučný sborník z církevních dějin*. – Lvov, 2000. – Č. II, 520. s.]

КРИП'ЯКЕВИЧ Іван, ГНАТОВИЧ Богдан, СТЕФАНІВ Зеновій, ДУМІН Олег, ШРАМЧЕНКО Степан, *Історія українського війська*. – Львів, 1992. – 704 с. [КРЫП'ЯКЕВУЧ Ivan, ГНАТОВУЧ Bohdan., СТЕФАНІВ Zenovij., ДУМІН Oleh., ШРАМЧЕНКО Stepan, *Dějiny ukrajinského vojska*. – Lvov, 1992, 704. s.]

Лужицький Григорій, *Українська Церква між Сходом і Заходом*. – Філадельфія, 1954. – 723 с. [ЛУЖЫСЬКЫЙ Hryhorij. *Ukrajinská církev mezi Východem a Západem*. Filadelfie, 1954, 723. s.]

Правда про унію: документи і матеріали: 2 вид. / ред. МАЛАНЧУК Володимир, Львів, 1968. док. № 244. – 424 с. [Pravda o unii: materiály a dokumenty: 2. Vydání/ red. MALANČUK Volodymyr, Lvov, 1968, dok. Čís. 244, 424. s.]

СТАНКОВА Тетяна, *Документи історичного архіву у Львові, що відносяться до контактів митрополита Андрея Шептицького з євреями*. – Краків, 1994. – 240 с. [STANKOVA Tatjana, *Dokumenty historického archivu ve Lvově, týkající se kontaktu metropolity Andreje Šeptýckého se Židy*. Lvov 1994. 240. s.]

Тожецький Рімард, Митрополит Андрей Шептицький // *Ковчег. Збірник статей з церковної історії*. – Львів, 1993. – Ч. I. – 192 с. [ТОЖЕСЬКЫЙ Rimard. *Metropolita Andrej Šeptýcký // Kovčeh. Sborník článků z církevních dějin*. – Lvov, 1993. 192. s.]

Турій Олег, *Церква мучеників*, Львів: Свічадо, 2002. – 56 с. [TURIJ Oleh, *Církev mučedníků*. – Lvov: Svičado, 2002, 56. s.]

Україна в Другій Світовій війні у документах. – Львів, 1997. – Т. I. – 382 с. [Ukrajina v druhé světové válce v dokumentech. – Lvov, 1997. 382. s.]

[Dobrosław Baginski, kněz Andrzej Bzubiez. *Dar jednoty*. Lublin. Farnost svatého Ondřeje Boboly. 10. s.]

Біографічний довідник до історії українців Канади. – Канада: УВАН, 1986.

– С. 1012 -1013. [*Bibliografické údaje k dějinám Ukrajinců v Kanadě.* – Kanada: UVAN, 1986., 1012 – 1013. s.]

[BLAZEJOVSKYJ D. Historical Šematism of the Eparchy of Peremyšlincludin the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1928 – 1939). – Lvov, 1995. 1008. s.]

Шематизм духовенства Львівської архієпархії на рік Божий 1938. – Львів, 1938. – 114 с.

[Schematismus duchovenstva Lvovské archieparchie na Boží rok 1938, Lvov, 1938 114. s.]

[Schematismus cleri archidieceoseos metropolitane graeco-catolicae Leopoliensis pro anno Domini 1884. – Leopoli 1884. – R. 198.]

Periodika

Благовісник № 2. – Львів, 2002. – 308 с. [Blahovisnyk čís. 2. Lvov, 2002, 308. s.]

Гаврилюк Михайло, *Геройство пароха Перемишлян, Шлях – The Way.* – 6 листопада 1948.

[HAVRYLJUK Mychajlo, *Hrdinství faráře z Peremyšljan // Cesta – The Way.* – 6. Listopadu 1948.]

Мацелюх Василь «Грегит» – історико-краєзнавчо-туристичний часопис, число 7, 2010-2011. [MACELJUCH Vasyľ Hrehit- historicko znalecký turistický časopis. č. 7. 2010-2011.]

Курдидик Анатоль, *Криваві сліди // Неділя № 133.* – Ашаффенбург, 1948.

[KURDYDYK Anatol, *Krvavé stopy // Neděle čís. 133.* Aschaffenburg, 1948.]

Лабінська К. Перемишляни. Майданек. До 115 річниці від дня народження // *Мета.* № 1 (132). – Львів, 1999. [LABINSKA Katerina. Peremyšljany. Majdanek. K 115. výročí narození // Cíl čís. 1 (132). – Lvov, 1999.]

Соколишин Оксана, Збірник на пошану о.Еміліяна Ковча // *Ukrainian Echo.* № 5 (2701). – 31 січня, 1996. [SOKOLYŠYN Oksana. Sborník na památku Emilijana Kovče // Ukrainian Echo. Čís. 5 (2701). – 31. ledna 1996.]

[HEIMAN Leo. They saved Jews. Ukrainian patriots defied Nazis. // *The Ukrainian Quarterly.* – vol. 17 (1961), čís. 4.]

[HORVATH A. Candidate for sainthood // *Pace.* Vol. II. čís. 6. – Toronro: Pace Publishers Ltd, 1955. – 8 – 9, r. 24.]

Internetový zdroj

Футулуйчук Василь. *З досвіду роботи в силових структурах Західноукраїнської Народної Республіки: служба преподобництва в Українській Галицькій Армії (1918 – 1920)*. http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/7/articles/sec2/s2a3.html

[FUTULUJČUK Vasyľ, Z pracovných zkušeností bojových strukturách Západní ukrajinské lidové republiky: služba duchovenstva v Ukrajinské haličské armádě (1918 – 1920) http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/7/articles/sec2/s2a3.html]

Seznam příloh

1. Bl. Emilijan Kovč.(20.8.1884- 25.3.1944), Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
2. Děti Emilijana: Z leva na právo stojí a sedí: P.Myron, P.Sergej, Roman. Sedí Lida, Anna-Maria, Iryna. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
3. Knížka, kterou napsal Kovč: „Proč naši od nás utíkají“. Rok. 1932. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
4. Úmrtní list Emilijana Kovče, vydaný dceře Anně Marii v Majdanek (Polsko), 17 srpna 1972. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
5. V září roku 1999 Židovská rada Ukrajiny posmrtně udělila Emilijanu Kovčovi titul „Pravednyk Ukrajiny“ Bohabojný muž (spravedlivý muž) Ukrajiny. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
6. Slovo dvou synu Serhije a Myrona Kovčových v Peremyšljanech nad hrobem jejich táty Emilijana Kovče v den padesátého výročí jeho smrti. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.
7. 25. srpna 1966 ulici Poštovou přejmenovali na „Ulici blaženého Emiliana Kovče.“ laskavě zapůjčeno paní Jaroslavou Strukovou, 26. 6. 2001.
8. Pamětní deska na fasádě domu, kde bydlel Emilijan Kovč. Autor Volodymyr Kurylo, 11. 4. 2016

Příloha č. 1.

Bl. Emilijan Kovč.(20.8.1884- 25.3.1944), Archiv postulačního střediska Ukrajinské
Řecko-katolické církve, Lvov.

Блаженний священномученик

ЕМІЛІАН КОВЧ

20.VIII.1884 – 25.III.1944 рр.

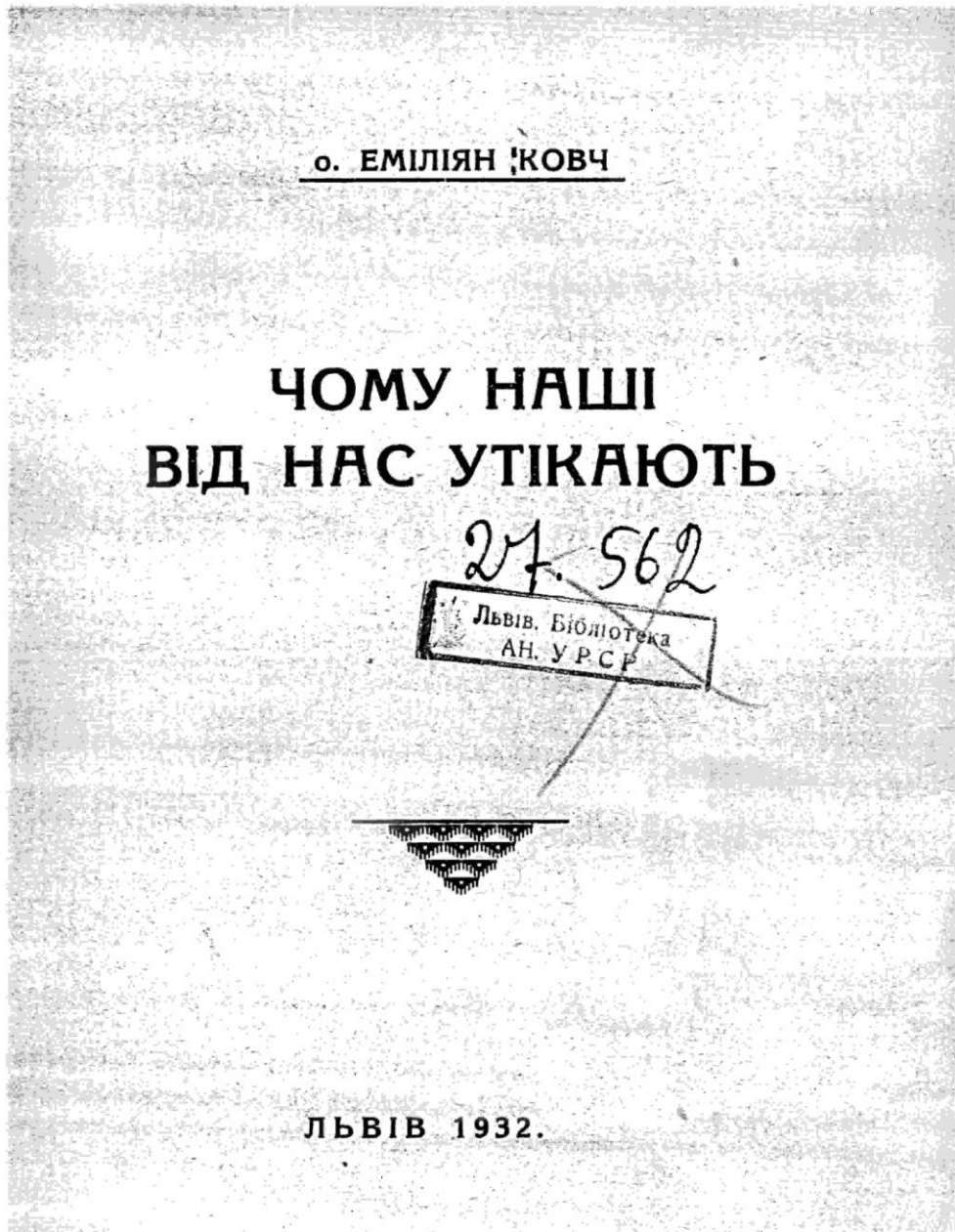
Příloha č. 2.

Děti Emilijana: Z leva na právo stojí a sedí: P.Myron, P.Sergej, Roman. Sedí Lida, Anna-Maria, Iryna. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

Příloha č. 3.

Titulní list knihy: Kovč: „Proč naši od nás utíkají“. Rok. 1932. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

Příloha č. 4.

Úmrtí list Emilijana Kovče, vydaný dceře Anně Marii v Majdanek (Polsko), 17 srpna 1972. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

PAŃSTWOWE MUZEUM
NA MAJDANKU
IV-4370-190/72

Lublin, dnia 17 sierpień 1972 r.

Anna Maria Baran
1306-20 St.W.
Saskażoon ,Sask.

Państwowe Muzeum na Majdanku stwierdza, że w materiałach dokumentalnych tutejszego Archiwum znajdują się następujące dane o niżej wymienionym więźniu byłego obozu koncentracyjnego na Majdanku:

Kowcz Emilian ur.20.VIII.1884 r. był więźniem obozu ,gdzie zginął 25 marca 1944 r.Jak wynika z adnotacji w dokumentach przyczyną śmierci była niewydolność krążenia wskutek flegmon prawej nogi.

Innych danych do w/w nie posiadamy.

Podstawa informacji:CGAORM,F.7021,Op.107,Ed.Chr.9.k.198;
Parafia św.Jana nr.aktu zgonu 539 PCK 21 s.55;
WAP Lublin zesp.Standesamt 63 s.307.

Kierownik Biura Archiwum
Z Leszczyńska
(mgr Zofia Leszczyńska)

Příloha č. 5.

V září roku 1999 Židovská rada Ukrajiny posmrtně udělila Emilijanu Kovčovi titul „Pravednyk Ukrajiny“ Bohabojný muž (spravedlivý muž) Ukrajiny. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

ЄВРЕЙСЬКА РАДА УКРАЇНИ

ФОНД "ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ФАШИЗМУ УКРАЇНИ"

Присвоюючи Вам звання

"ПРАВЕДНИК УКРАЇНИ"

ми високо оцінюємо Ваш подвиг і складаємо нашу вічну подяку за те, що в лихі часи минулої війни Ви виявили християнське милосердя та доброту і, незважаючи на ризик втратити власне життя та життя Вашої родини, врятували євреїв, які були приречені на загибель.

Єврейський народ ніколи не забуде Ваш благородний вчинок і буде передавати ім'я Ваше із покоління у покоління як приклад високої людяності та злагоди між нашими народами.

Український народ, гордість якого Ви є, може пишатися Вами.

Ми схиляємо перед Вами свої голови.

ПРЕЗИДЕНТ ЄВРЕЙСЬКОЇ РАДИ УКРАЇНИ,
ГОЛОВА ФОНДУ
"ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ФАШИЗМУ УКРАЇНИ"

I.M. ЛЕВИТА

Постанова Фонду № 56 від 9.09.99р

Příloha č. 6.

Slovo dvou synů Serhije a Myrona Kovčových v Peremyšljanech nad hrobem jejich táty Emilijana Kovče v den padesátého výročí jeho smrti. Archiv postulačního střediska Ukrajinské Řecko-katolické církve, Lvov.

Náš nejdražší a milovaný tatínku,

nezapomenutelný slavný duchovní pastýři!

Tvou kolébku kolébal vítr rodného Podillja. Kolébal ji hlas horských trembit a ukolébal pláč a nářek nevinných dětí zotročeného, bitého, mučeného, spoutaného v okovech, ale nepokořeného ukrajinského národa.

Křivda národa si našla místo v Tvém srdci dokud jsi byl ještě nemluvnětem, rostla a sílila společně s Tvým růstem, až vyvrcholila prolitím poslední kapky krve, obětováním tvého plnohodnotného života, za jeho světlou budoucnost, za jeho Vůli!...

Dnes je Ukrajina svobodná!

Je to veliká a svatá radost!

Ty, otče, jako i milióny věrných dětí, svou prací a obětí života jsi připravil cestu pro svobodu!

Čest a sláva vám všem za to!

Svobodná Ukrajina s velkou úctou a vděčností sklání svoje modro-žluté prapory! Sklání se i Vámi milovaná Peremyšljanská krajina, která pociťuje lítost nad tím, že jí osudem nebylo dopřáno obejmout při odchodu na věčnost tělesné pozůstatky svého věrného duchovního pastýře, nepokořeného bojovníka-vlastence, mučedníka- hrdinu!

Peremyšljanská krajina rozprostírá nad šlépějemi Tvých kroků, které bujaře chodily po dolinách, svou trávu jako hedvábí. Vánek nad Tvými šlépějemi šíří vůni květů z rodných lesů a sadů. Vzpomínku na Tebe a svůj žal vyjadřují i květy červeného máku, které hustě pokrývají, pro Tebe tak drahá, rodná pole a nivy.

Náš nejdražší tatínku,

náš milovaný a nezapomenutelný duchovní pastýři:

Tvoji oddaní farníci i Tvoje děti, zvláštním způsobem s velkou vděčností a láskou k Tobě, společně s rodnými prapory sklání před Tebou své hlavy.

Pro všechny jsi byl příkladem usilovného boje za pravdu, učitelem křesťanského života a lásky, jakož i úcty k svému rodnému.

Usiloval jsi o dobro a pravdu do posledního dechu svého mučednického života, svůj běh jsi ukončil slavně a víru jsi zachoval

Svým mučednictvím jsi dosvědčil víru o tom, že nejcennější poklad člověka je dar svaté víry.

Svým bohubilým pracovitým životem jsi ukázal cestu k zachování Života.

Svou lásku k bližnímu jsi projevil tím, že jsi za ni vytrvale a odvážně bojoval.

Do našich srdcí jsi vlil morální sílu této vytrvalosti a zanechal jsi nám i dalším naším pokolením neopakovatelný příklad, jak dosáhnout tuto vytrvalost, a to až k obětování sama sebe, až k mučednictví.

Skláníme hlavy před Tvým svatým mučednictvím, děkujeme Ti, náš nejdražší tatínku i náš drahý duchovní pastýři, za Tvoji nauku i za to, že jsi nám ukázal správný směr naší životní cesty.

Děkujeme Ti za naději na naši spásu, která přijde i za naději na vzkříšení naší vlasti Ukrajiny, které již přišlo.

Děkujeme Ti za to, že jsi nás učil nemstít se za zlo, a dal jsi nám příklad jak odpouštět, dokonce i těm, kteří Tě uráželi a mučili.

Děkujeme! Za příklad odvahy, kterou jsi vložil v naše srdce, abychom byli vytrvalí v lásce k Bohu a k Ukrajině.

Děkujeme! Za Tvou lásku k nám všem i za příklad lásky k bližnímu, lásky ke každému člověku na zemi.

Všemohoucí Otec nebeský řekl: „Buď mně věrný až do konce, a já ti dám věnec života.“

Jsme svatě přesvědčeni o tom, že tato slova Nebeského otce se vztahují i na Tebe a že přijde čas, kdy stavitel památníku Světlé památky Emilijana Kovče sundá z tvé hlavy mučednický trnový věnec a ozdobí svatozáří, protože jsi lampou (svící) hluboké víry, příkladem nepřekonatelné lásky a takovým zůstaneš i pro pokolení budoucího věku.

Příloha č. 7.

25. srpna 1966 ulici Poštovou přejmenovali na „Ulici blaženého Emiliana Kovče.“,
laskavě zapůjčeno paní Jaroslavou Strukovou, 26.6.2001.

Příloha č. 8.

Pamětní deska na fasádě domu, kde bydlel Emilijan Kovč, autor Volodymyr Kurylo, 11.4.2016

